

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

NINA BROVČ
izr. prof. dr. Miran KOMAC

OHRANJANJE NARODNE IDENTITETE NA ŠKOTSLEM

Diplomsko delo

Ljubljana 2003

V prvi vrsti bi se rada zahvalila mentorju izr.prof.dr. Miranu Komacu za vso podporo pri pisanju diplomske naloge, usmerjanje in vse konstruktivne predloge. Zahvala gre tudi moji družini, predvsem staršema, da nad mano nista obupala. Seveda pa tudi vsem prijateljem za spodbudo in moralno podporo.

KAZALO

1 – UVOD	3
2 – TEORETIČNI IN METODOLOŠKI OKVIR	6
2.1 – POJEM (NARODNE) IDENTITETE	6
2.2 – NACIONALIZEM	8
2.3 – DEJAVNIKI NARODNOSTNEGA OBLIKOVANJA	10
3 – ŠKOTSKA DRŽAVNOST.....	12
3.1 – RAZVOJ ŠKOTSKE DRŽAVNOSTI SKOZI ZGODOVINO.....	12
3.1.1 – SAMOSTOJNA DRŽAVA.....	12
3.1.2 – PERSONALNA UNIJA	14
3.1.3 – ZAČASNA IZGUBA SAMOSTOJNOSTI	15
3.1.4 – SLAVNA REVOLUCIJA	16
3.1.5 – KONEC PERSONALNE UNIJE IN ZAČETKI ZDRUŽEVANJA	16
3.1.6 – ŠKOTSKA V OKVIRU VELIKE BRITANIJE	17
3.1.6.1 – NOVA DRŽAVA	17
3.1.6.2 – VPLIV OBLASTI NA ŠKOTSKO NARODNO IDENTITETO	18
3.2 – ŠKOTSKA DRŽAVNOST DANES	21
3.2.1 – VZPON SNP IN PRVI REFERENDUM ZA ŠKOTSKO SAMOUPRAVO	21
3.2.2 – RAZMERE NA ŠKOTSKEM V ČASU THATCHERIZMA	23
3.2.3 – RAZMERE, KI SO PRIVEDLE DO VEČINSKE PODPORE SAMOUPRAVI	24
3.2.4 – CILJ DOSEŽEN	26
3.2.4.1 – ŠKOTSKI PARLAMENT	27
3.2.5 – ŠKOTSKA V EVROPSKI UNIJI	29
3.2.6 – PODOBNI PRIMERI V EVROPI	31
4 – ŠKOTSKA KULTURA	33
4.1 – ŠKOTSKI SIMBOLI	33
4.2. – ŠKOTSKA KULTURA V PO ZDRUŽITVI Z ANGLIJO	34
4.3 – RAZVOJ KULTURE V VIŠAVJU IN NJENA ŠIRITEV V NIŽAVJE (IZNAJDBA TRADICIJE)	36
4.4 – IMIGRANTI NA ŠKOTSKEM IN NJIHOV VPLIV NA KULTURO.....	40
4.5 – RAZVOJ ŠKOTSKE KULTURE V 20. STOLETJU	41
5 – ŠKOTSKA IDENTITETA SKOZI ZGODOVINO IN DANES.....	43
5.1 – ZGODOVINSKI BOJI ZA NEODVISNOST.....	44
5.2 – DOKAZOVANJE ZGODOVINSKE VLOGE ŠKOTSKE V SKUPNI DRŽAVI	46
5.3 – ŠKOTSKA IDENTITETA DANES.....	47
6 – RELIGIJA V ŠKOTSKI NARODNI IDENTITETI	49

6.1 – PREHOD S KATOLIŠKE NA PROTESTANTSKO VERO	49
6.2 – VERA IN CERKEV NA ŠKOTSKEM PO ZDRUŽITVI.....	51
6.3 – RAZPAD ŠKOTSKE CERKVE IN IZGUBA NJENE POMEMBNE VLOGE V OHRANJANJU NARODNE IDENTITETE	52
<u>7 – JEZIK(I) NA ŠKOTSKEM.....</u>	54
7.1 – VLOGA JEZIKA PRI ZDRUŽEVANJU PREBIVALCEV ŠKOTSKE	54
7.2 – POLOŽAJ JEZIKA PO ZDRUŽITVI ŠKOTSKE IN ANGLIJE.....	55
7.3 – POLOŽAJ JEZIKOV NA ŠKOTSKEM DANES	56
<u>8 – ZAKLJUČEK .....</u>	58
<u>9 – ZEMLJEVIDI IN SIMBOLI .....</u>	60
9.1 – ALBA (ŠKOTSKA)	60
9.2 – KLANI NA ŠKOTSKEM	61
9.3 – ŠKOTSKI SIMBOLI.....	62
9.3.1 – ŠKOTSKA ZASTAVA	62
9.3.2 – KRALJEVSKA ZASTAVA Z LEVOM	62
9.3.3 – ŠKOTSKI GRB	62
<u>10 – VIRI IN LITERATURA .....</u>	63
10.1 – SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE.....	63
10.2 – ČLANKI IN PRISPEVKI	64
10.3 – SPLETNE STRANI	65

1 – UVOD

Predmet analize diplomskega dela so Škoti. Narod, ki živi na severu Velike Britanije; narod, ki ga vsi poznamo, pa ga vendar zamenjujemo z Angleži in ne vemo natančno, kdaj uporabiti izraz škotsko, angleško ali britansko. Marginalizacija Škotske znotraj Združenega kraljestva kot rezultat tristoletne angleške nadvlade v skupni državi je nedvomno prizadela tudi status in razpoznavnost Škotske zunaj njenih meja. Čeprav obstaja romantična podoba Škotske kot dežele tartana, kiltov in viskija, njena politična in kulturna različnost v okviru Velike Britanije večini ljudi ni jasna. Uporaba izraza angleško za britansko je zelo pogosta, prav tako so pogosta vprašanja v smislu: mar ni Škotska del Anglije?

Večina Škotov (oz. prebivalcev Britanskega otočja) sebe najprej označi kot Škote (oz. Angleže, Irce...), šele nato kot Britance – ta izraz je nekakšen kompromis, skupna točka vseh, ki pa ga ljudje s celinske Evrope večkrat zanemarjamo. Podobne situacije in kompromise je moč najti tudi v nekaterih drugih večnarodnih državah v Evropi. Tak primer je Španija, kjer je potrebno precej previdnosti pri uporabi besed Katalonec in Španec. Ali pa bivša Jugoslavija (SFRJ), kjer s(m)o se prebivalci republik opredeljevali najprej po narodnosti (npr. Slovenci, Hrvati, Srbi...), beseda Jugoslovan pa je bila šele druga izbira in nek kompromis, skupna oznaka za vse državljane.

Cilj diplomskega dela je predstaviti glavne poteze škotske identitete – torej tisto, po čemer se ločijo od ostalih narodov, predvsem Angležev.

Problem, s katerim se bom ukvarjala, je ohranjanje narodne identitete Škotov. Škoti so se namreč že od samih začetkov obstoja morali boriti za ohranitev svoje identitete, saj so neprestano čutili pritiske od zunaj, predvsem s strani Anglije, ki je njihov večni rival. Kljub vsemu so postali narod, pa čeprav mogoče nimajo vseh elementov narodnosti, ki jih pozna današnji čas (o tem več v naslednjem poglavju).

Kadar govorim o Škotski, Škotih ali škotski identiteti, se navedbe nanašajo na ozemlje Škotske, na katerem se je ta identiteta razvila. Kot bom pisala v nadaljevanju, so prebivalci tega ozemlja razvili občutek skupinske pripadnosti prav na podlagi dejstva, da živijo na skupnem teritoriju, šele kasneje so jih začeli povezovati drugi elementi. Mogoče bi lahko celo rekli, da škotska identiteta izvira iz teritorialne pripadnosti škotskemu ozemlju.

Za lažje razumevanje bom najprej opredelila pojem identitete ter postavila ločnice med etničnim, narodnim in nacionalnim. Osredotočila se bom na narodno identiteto in jo v naslednjih poglavjih podrobneje razdelala. Kot metodološki okvir bom vzela dejavnike narodnostnega oblikovanja, kot jih je zapisal Južnič (1981: 145 – 178). Ti dejavniki so: država, skupna kultura, zgodovinska zavest, religija in jezik. Vsakega od njih bom najprej opredelila, nato pa posebej obravnavala na primeru Škotske.

Kot bomo videli, so se nekateri od omenjenih dejavnikov na Škotskem razvijali drugače kot pri večini drugih narodov. Zato si lahko postavimo vprašanje, če je njihov drugačen razvoj sploh omogočil nastanek škotske narodne identitete. Tako naj postavim hipotezo, da se je škotska narodna identiteta kljub svojemu drugačnemu nastanku ohranila vse do danes.

Med dejavniki narodnostnega oblikovanja se bom najbolj posvetila oblikam državnosti, ki so jih Škoti doživeli v svoji zgodovini. Državni okvir je bil namreč pogosto odločilen dejavnik pri nastajanju narodov. Država je bila temelj za notranje socializacijske procese in ustvarjanje narodne identitete, bila je tista, ki je prebivalcem nudila neko zavetje, jih branila pred drugimi državami, navznoter pa skrbela za razvoj, povezovanje in enotnost prebivalcev. Nastanek naroda in narodne identitete je bil navadno posledica skupinske dinamike, ki se je odvijala znotraj držve in pod njenim vodstvom.

Nekaj pozornosti bom posvetila tudi jeziku. Le-ta ima pri narodih navadno zelo pomembno vlogo pri oblikovanju in ohranjanju narodne identitete. Pri Škotih, ki govorijo dva jezika, ni bilo tako. Poskušala bom dokazati, da je kljub temu manjku škotski narod nastal, obstal in gleda v prihodnost.

Glede izrazov, ki jih bom v nalogi uporabljala za jezike, pa naj pojasnim še nekaj. Na ozemlju Škotske so se prepletali trije jeziki oz. trije govori. Na Škotskem višavju (Highlands) je bil prisoten galski jezik (orig. *Gaelic*), v Škotskem nižavju (Lowlands) pa angleški jezik in škotščina. O jezikovni situaciji na Škotskem obstaja nekaj različnih teorij:

- Fowler (1985: 941) meni, da je škotščina sicer le oblika angleščine, ki jo uporabljajo na Škotskem (predvsem v Nižavju); torej gre le za en jezik.
- Po drugi strani pa Litvinoff (1997: 184) trdi, da so nekateri predniki današnjih Škotov govorili galščino, drugi pa jezik Lallands (dialekt anglo-saksonskega jezika), ki je kasneje sprejel še elemente latinskega, francoskega, islandskega in galskega jezika ter se tako razvil v škotščino. Angleščino naj bi na Škotsko prinesli šele angleški priseljenci.
- Spet malo drugačno videnje jezikovne situacije ima Douglas (1949: 338), ki navaja, da je škotščina neka posebnost, saj ni pravi, strukturirani ali knjižni jezik. Obenem pa tudi ni le dialekt angleščine, saj vsebuje besede, ki niso le anglo-saksonskega izvora – precej jih izvira iz skandinavskih jezikov, francoščine, flamščine, galščine in bretonščine. Škotščina naj bi sicer lahko postala jezik, tako kot je iz nemških dialektov jezik postala nizozemščina. Pa vendar je sprejemala vse več vplivov angleščine in ji postajala podobna. (Douglas, 1949: 338)

Mnogi drugi avtorji pa niti ne ločujejo med škotščino in angleščino, ampak omenjajo le angleščino oz. njen škotski dialekt. Tako se večinoma govori le o dveh jezikih na Škotskem: angleščini in galščini. Tudi sama bom v nadaljevanju uporabljala ta dva izraza, saj se tako še bolj izrazito pokaže večer boj med jezikoma. O škotščini bom govorila le takrat, ko jo bom želela posebej izpostaviti v njenem odnosu do angleščine.

2 – TEORETIČNI IN METODOLOŠKI OKVIR

2.1 – POJEM (NARODNE) IDENTITETE

Beseda identiteta izhaja iz latinske besede »*idem*«, kar pomeni »*isti*«. Z razvojem jezika je nastala tudi beseda »*identicus*«, kar pomeni »*istoveten, eden in isti*«. Beseda identiteta torej pomeni istovetnost oz. poistovetenje človeka. Pomensko je identiteta precej razvejana, poznamo pa dve glavni vrsti identitete: osebno in skupinsko.

Osredotočila se bom na skupinsko identiteto, saj vsak človek navadno pripada neki skupini, ki mu nudi občutek pripadnosti, zagotavlja varnost in vključenost. Taka pripadnost se izraža na različne načine, npr. z življenjskim stilom, navadami, jezikom, kolektivnim spominom, ki utrjuje prepričanje o zgodovinski kontinuiteti skupine... (Južnič, 1993: 140) Seveda pa tudi skupinska identiteta ni le ena, saj poznamo etnično, narodno, nacionalno, kulturno, religiozno... identiteto.

Predmet mojega diplomskega dela je škotska narodna identiteta – narodni identiteti pa sta vselej zelo blizu tudi etnična in nacionalna identiteta. Kje je torej razlika med etnijo, narodom in nacijo?

- *Etnija* je potencialni narod, je neko splošno stanje v določeni skupini, ki ima izoblikovano zavest o pripadnosti in neke oblike skupne kulture. Vendar pa etnija nima ideologije, ne razmišlja še o svoji enkratnosti, zgodovinski avtonomnosti in kontinuiteti in nima prave ideološke elaboracije. (Južnič, 1993: 265)
- *Narod* se od etnije razlikuje po tem, da ima skupina (ki tvori narod) poleg skupne kulture in zavesti o pripadnosti tudi že poudarjeno politično in ideološko dimenzijo. Taka družba je lahko tudi že strukturirana in razdeljena npr. na sloje ali razrede. Narod se tudi projicira v preteklost, dokazuje svojo zgodovinsko kontinuiteto in išče svoje korenine v čim bolj oddaljeni preteklosti. Narod je tudi potencialna nacija. Morda pa velja tudi omeniti Andersonovo tezo, da je narod neka

zamišljena skupnost, saj se vsi pripadniki naroda med seboj nikdar ne spoznajo, pa vendar imajo isto predstavo o povezanosti v skupnost. (Anderson, 1998: 14)

- *Nacija* nastane iz naroda, pri katerem se ideja o narodni samobitnosti prevesi v težnjo po lastni državi. Ko narod doseže tudi politično organiziranost, popolno avtonomijo in nedvoumno ločenost od drugih narodov – torej samostojno državo – govorimo o naciji. Pojem nacije se je uveljavil v 17. stoletju, ko se je nanj začel vezati predznak kolektivne suverenosti. (Južnič, 1993: 307) Le-ta se je prenesla z vladarja na ljudstvo, ki mu je bilo prej podrejeno. Pojem nacije je utrdila še francoska revolucija, ki je uvedla tudi istenje koncepta nacije z državo in narodom. Uveljavljena je bila torej nacija kot država, nacionalnost je postala razpoznavni znak pripadnosti.

Gre torej za neko stopnjevanje oz. proces preoblikovanja: iz etnije lahko nastane narod in iz naroda (ki ustvari državo) nato nastane nacija. (Južnič, 1993: 265, 278, 307, 324).

Naj se še nekoliko osredotočim na pojem naroda, vendar ne v njegovem odnosu do etnije in nacije. Praprotnik (1999) ugotavlja, da je narod nekakšen »subjektivni odsev zahteve po celoti, ki ni percipirana«. (Praprotnik, 1999: 151) Posamezniki »sanjajo« to celoto, kateri bi lahko pripadali, in se po tej skupni potezi tudi prepoznajo. Vsi narodi so omejene entitete – z mejo, ki jih loči od drugih narodov. Gre torej za distinkcijo med »nami« in »drugimi«, ki je ena od osnov za nastanek narodne identitete. Kohezija in enotna identifikacija naroda se ohranjata izrazito s simboli in ceremoniali, pa tudi z mrežo ustanov in običajev, ki socializirajo posameznike.

Hobsbawm (1997) poudarja, da naroda ni možno enostavno opredeliti z objektivnimi kriteriji. Že kriteriji sami ali njihova kombinacija (jezik, kultura, religija, zgodovina, teritorij...) so namreč lahko nejasni, tako da je tudi tisto, kar naj bi definirali (narod) precej nejasno. Če pa bi nam že uspelo opredeliti kriterije, ki definirajo narod, bi se vedno našle tudi izjeme: na primer skupnosti, ki sicer izpolnjujejo kriterije, a ne izkazujejo narodnih teženj, ali pa realni »narodi«, ki ne ustrezajo vsem kriterijem.

Narodna identiteta tudi ni nekaj popolnoma fiksnega in dokončnega. Ni nekaj, kar bi človek ob rojstvu dobil enkrat za vselej, ampak se lahko tudi spreminja. Posamezniki

se opredeljujejo sami in njihova samoopredelitev je odvisna tudi od konteksta in časa, v katerem se nahajajo. (<http://www.rcss.ed.ac.uk/identity/Ethnicity.html>) Kot za primer Škotske trdi Harringtonova (1999), niti ni nujno, da se posameznik opredeli le z eno identiteto. Več identitet (npr. škotska, britanska, evropska) se lahko namreč tudi prepleta.

Naj se vrnem na primer Škotov in ga povežem z definicijo naroda v njegovem odnosu do etnije in nacije: govorila bom o Škotih kot o narodu in njihovi narodni identiteti. Ta izraz se mi zdi najbolj primeren, saj so stopnjo etnije presegli že takrat, ko se je skozi daljša zgodovinska obdobja razvila njihova narodna zavest; ko so se začeli zavedati svoje zgodovine, svojega obstoja in drugačnosti od ostalih narodov. Lahko bi tudi rekli, da so dosegli celo stopnjo nacije, saj je bilo Škotsko kraljestvo samostojna država. Vendar se je samostojnost končala precej prej, kot pa se je v Evropi sploh uveljavil pojem nacije – takrat je bila Škotska že del Združenega kraljestva. Tako ostajam pri trditivi, da so Škoti narod.

Pri škotski identiteti velja omeniti še velik pomen teritorija. Le-ta je bil po mojem mnenju osnova za nastanek teritorialne škotske identitete, iz katere se je razvila kompleksnejša škotska identiteta. Teritorij je bil namreč prva skupna točka prednikov današnjih Škotov, osnova za nadaljnje zблиževanje prebivalcev. Po Južničju (1993: 146, 152) so namreč tudi teritorialne meje tiste, ki uokvirjajo družbeni prostor, v katerem se odvija skupinska dinamika. Ozemlje ima tako veliko identifikacijsko vlogo in je kritičen dejavnik v določanju skupinske identitete (teritorialna identiteta je torej ena najstabilnejših identitet). Prostor dobi ime po skupnosti, ki ga naseljuje, ali obratno: že uveljavljeno ime prostora določi ime skupini, ki na njem biva.

2.2 – NACIONALIZEM

V delu bom govorila tudi o nacionalizmu. Žal ne obstaja neka univerzalna definicija nacionalizma, poleg tega pa obstaja tudi nevarnost, da se ga spremeni v Nacionalizem in uvrsti med ideologije. (Anderson, 1998: 13) Temeljne značilnosti nacionalizma bom poskušala povzeti po Andersonu (1998), ki najprej govori o kulturnih koreninah nacionalizma. Le-tega ne smemo razumeti v zvezi s političnimi

ideologijami, ampak v zvezi z velikimi kulturnimi sistemi, kot sta »religijska skupnost in dinastično kraljestvo, saj sta, ko sta dosegla svoj vrh, pomenila prav takšen referenčni okvir, kakršnega danes pomeni nacionalnost¹«. (Anderson, 1998: 20) Pojav nacionalizma konec 18. stoletja naj bi bil posledica erozije religijskih gotovosti².

Doba novejšega nacionalizma je bila v Evropi med letoma 1820 in 1920, v kateri so imeli »nacionalni tiskani jeziki« ključen ideološki in političen pomen. Napredek univerz je bilo merilo napredka nacionalizma. (Hobsbawm v Anderson, 1998: 83) Kot nova legitimna internacionalna norma se je uveljavila ideja nacionalne države, ki so jih zahtevali evropski narodi. Vladarske dinastije so se »samonaturalizirale« in ugotovljale svojo nacionalnost, kar Anderson imenuje uradni nacionalizem. (Anderson, 1998: 102, 127) Škoti so bili tu izjema: kot bomo videli v nadaljevanju, so bili proti koncu 19. stoletja navdušeni nad britanskim imperijem in idejo britanskosti, ni pa jih pritegnila škotskost ali ideja škotske nacionalne države. Nacionalna čustva Škotov se niso izražala skozi posebno nacionalno stranko³, ampak skozi opozicijsko stranko na ravni celotnega Združenega kraljestva. (Hobsbawm, 1997: 125)

Danes nacionalizmu mnogi pripisujejo patološki značaj in utemeljenost v strahu in sovraštvu do drugega. Namerno namreč vzpostavlja mejo med »nami« in »njimi«, saj lahko obstaja samo, dokler obstaja tudi drugi, torej tujec. (Praprotnik, 1999: 157)

Po drugi strani pa kulturni proizvodi nacionalizma (proza, poezija, glasba...) budijo in izražajo zelo globoko ljubezen (do naroda, domovine...). Tako ima nacionalizem lahko tudi pozitivno družbeno funkcijo, integrira ljudi in vzpostavlja videz kohezije. (Praprotnik, 1999: 152)

---

¹ V tem in naslednjem odstavku precej idej povzemam po Andersonu, kjer je večkrat uporabljena beseda nacija oz. nacionalno, ne pa narod oz. narodno (kar je sicer predmet mojega dela). Njegovih navedb seveda ne morem spreminjati, izbrala pa sem tiste, za katere menim, da bi se v njih namesto besede nacionalno lahko uporabljala tudi beseda narodno – torej tiste, katerih vsebina se lahko aplicira tudi na narod, ne le na nacijo.

² Po Andersonu so erozijo sakralne skupnosti že na prelomu 15. in 16. stoletja začeli povzročati trije dejavniki: razvoj reformacije, tiskarstvo in oblikovanje domačih jezikov (in s tem opuščanje latinščine) zaradi upravnih namenov. Vse to je vplivalo tudi na razvoj narodne identitete.

³ Le-ta (Škotska nacionalna stranka) je nastala šele v obdobju med obema svetovnima vojnoma.

2.3 – DEJAVNIKI NARODNOSTNEGA OBLIKOVANJA

Pri oblikovanju skupinskega karakterja in posledično pri oblikovanju naroda in ohranjanju narodne identitete igra pomembno vlogo še precej drugih elementov, Južnič (1981: 145 – 178) pa kot najpomembnejše omenja naslednje:

- *Država* s svojim določenim ozemljem in z enotnim družbenoekonomskim in političnim sistemom skozi daljši čas deluje kot dejavnik enotnega narodnega oblikovanja. Procesi narodnostnega oblikovanja so bili namreč pogosto ustavljeni, če k njim ni pripomogla lastna državnost. Država je pogosto tudi dejavnik združevanja različnih etničnih skupin, če le ima zgodovinsko kontinuiteto in omogoča tudi gospodarsko sodelovanje.
- *Skupno kulturo* je sicer težko definirati, saj je narod praviloma tudi kulturno segmentiran. Kot kulturo naroda se je največkrat upoštevalo kulturo vladajočih razredov, nižji sloji pa so imeli svojo »ljudsko« kulturo. Je pa proces narodnega oblikovanja tudi proces kulturne nivelizacije in zmanjševanja omenjenih razlik.
- *Zgodovina* je eden od dokazov obstoja naroda, je tudi rezervoar narodnih simbolov. Sama po sebi sicer ne more utemeljiti narodne zavesti, s širjenjem izobraževalnih sistemov, pismenosti in literature pa narod svojo zgodovino lahko spoznava in tako utrjuje narodno zavest.
- *Vera / religija* je eden od načinov narodnega opredeljevanja in je lahko temeljna kohezijska spona. Predvsem institucionalizirana cerkev pa je tista, ki vernikom (pripadnikom naroda) posreduje nedvoumno identiteto, saj je ustaljena ustanova s tradicijo, ki traja. Prav zato je cerkev mnogokrat nadomeščala tudi (pozneje uvedeni) pojem državljanstva in bila močno povezana z državo. Tako se še danes mnogim narodom avtomatično pripisuje tudi povsem določena religiozna pripadnost (npr. anglikanski Angleži in katoliški Irci). (Južnič, 1993: 291 – 304)
- *Jezik* je največkrat najpomembnejši dokaz obstoja naroda. Velikokrat je edini razpoznaven indikator, ki ločuje narode med seboj, je eden konstitutivnih elementov narodne zavesti in instrument narodnega oblikovanja. Jezik ima posebno vlogo pri prehodu od etničnosti preko narodnosti do nacionalnosti, saj se navadno uveljavi enotno ime za jezik in pripadajoči narod. Jezik kot instrument narodnega oblikovanja je pogrešljiv le v redkih primerih, kjer ga nadomestijo

druge vezi (kar bomo videli v škotskem primeru). Pri narodih, ki ne uporabljajo enega samega jezika, se navadno zgodi, da en jezik doseže status državnega oz. uradnega, drugi pa je potisnjen na obrobje, ni enakopraven in problem njune enakopravnosti sega tudi v sodobni čas. (Južnič, 1993: 280 – 288) V večjezičnih državah so jezikovni konflikti pogosti, njihova intenzivnost pa je odvisna od pravic, ki jih obrobni jezik ima. Pojavlja pa se tudi vprašanje lojalnosti jeziku, ki naj bi bil označevalec narodne pripadnosti (Južnič, 1983: 192). Kot bomo videli v nadaljevanju, se problem enakopravnosti jezika pojavlja tudi na Škotskem.

To so torej dejavniki narodnostnega oblikovanja, skupaj z njihovim razvojem se namreč razvija in nastaja tudi narod. Predpostavljam, da se vse navedeno lahko aplicira tudi na narodno identiteto. Da se torej obenem, ko se oblikuje narod, oblikuje tudi narodna identiteta. Država je mehanizem (organizacija), ki omogoča nastanek naroda in istočasno nastanek narodne identitete (katere elementi so kultura, zgodovinska zavest, vera in jezik). Ko neka skupnost, ki ima vse omenjene elemente, sama sebe začne pojmovati kot narod, je torej jasno, da je istočasno izoblikovala tudi neko skupno identiteto, ki ji lahko rečemo narodna identiteta. Skupaj z nastankom naroda nastane tudi narodna identiteta. Omenjena pojma sta torej v dialektičnem razmerju.

Vseh pet omenjenih dejavnikov bom na primeru Škotske obravnavala v nadaljevanju. Ti dejavniki bodo metodološki okvir, v katerega bom umestila posebnosti Škotske.

Najprej se bom posvetila oblikam državnosti na Škotskem in opisala, kako so različne oblike državnosti vplivale na nastanek in ohranjanje škotske narodne identitete. V naslednjem poglavju bom obdelala škotsko kulturo in njeno vlogo pri ohranjanju identitete. Sledilo bo poglavje o škotski zgodovini oz. razvoju škotske identitete skozi zgodovino in danes. Religija je imela včasih velik vpliv na škotsko identiteto; skozi delo bo razvidno tudi, kako se je njena vloga izgubljala. Kot se bo izkazalo na koncu obravnave, pa jezik (mnogokrat najpomembnejši element oblikovanja naroda oz. narodne identitete) na škotskem ni imel tako pomembne vloge.

3 – ŠKOTSKA DRŽAVNOST

3.1 – RAZVOJ ŠKOTSKE DRŽAVNOSTI SKOZI ZGODOVINO

3.1.1 – SAMOSTOJNA DRŽAVA

Ozemlje današnje Škotske obsega severni del britanskega otoka ter bližnje otoke in otočja, kar skupaj meri 31.510 kvadratnih milj (78.764 km²). (Douglas, 1949: 222) Meja med Škotsko in Anglijo poteka od zahodne obale po ožini Solway in reki Liddel v smeri proti severovzhodu, po gorovju Cheviot in reki Tweed do vzhodne obale otoka. Vse ozemlje severno od te meje je torej Škotska (južno pa Anglija), ki je nadalje razdeljena še na regije (Highland, Grampion, Tayside, Fife, Lothian, Borders, Central, Strathclyde in Dumfries and Galloway) in otočja (Orkneyski, Shetlandski in Zahodni otoki). (Orožen – Adamič, 1996: 143) Meja med Škotsko in Anglijo se skozi zgodovino ni bistveno spreminjala, kljub prenekaterim bitkam in vojnem, katerih namen je bil pridobiti nova ozemlja. Na teritoriju, ki je najprej dobilo ime Škotska, se je skozi zgodovino razvila še škotska identiteta in zavedanje o pripadnosti škotski skupnosti.

Samostojna škotska država je nastala leta 1018 z združitvijo štirih kraljestev, ki so zasedala ozemlje Škotske. Natančneje bom o zgodovini nastanka države pisala na naslednjih straneh, na tem mestu pa je potrebno izpostaviti dejstvo, da je bilo Škotsko kraljestvo samostojna država s svojo notranjepolitično ureditvijo in zunanjo politiko.

Škotsko kraljestvo je imelo posebno notranjepolitično ureditev. Kralj je namreč vladal s pomočjo tajnega sveta (Secret / Privy Council), ki je zasedal za zaprtimi vrati (od tod ime) in so ga sestavljali najvišji plemiči in škofi, ki so kralju svetovali. Nižji organ je bil narodni svet ali narodna skupščina (National Council / Assembly), ki je zasedal javno in so ga sestavljali tudi nižji plemiči, baroni in meščani. Leta 1292 so za zasedanje prvič uporabili besedo parlament, prvo pravo zasedanje parlamenta pa je

v zgodovino zapisano leta 1326, ko so se zasedanja udeležili poslanci iz različnih predelov Škotske. (Brown, 19???: 222, 223) V tem času je Edinburgh tudi uradno postal glavno mesto Škotske, saj se je tam sestajal parlament, tam je bilo vrhovno sodišče in tam je večinoma živel kralj.

Škotska je samostojno nastopala tudi v mednarodni skupnosti (če jo v srednjem veku sploh že lahko tako imenujemo). V 12. in 13. st. so jo stalno napadali skandinavski narodi: Švedi, Danci in Norvežani, ki so za sto let uspeli celo zasesti nekaj otokov na severo-vzhodu Škotske. Nato so se začele vojne med Škotsko in Anglijo, ki so ostale stalnica do leta 1603, ko je državam zavladal en, skupni kralj. Vendar pa so imeli napadi zunanjih sovražnikov tudi pozitivne posledice znotraj države. Prebivalci Škotske so se morali namreč skupaj braniti in tako se je utrjevala zavest o pripadnosti skupnemu teritoriju, na katerem je nastajala enotna (škotska) identiteta.

Kmalu po oblikovanju enotne Škotske leta 1018 je le-ta izgubila svojo samostojnost. Ostala je namreč brez prestolonaslednika in na prošnjo Škotov je angleški kralj Edvard I. kot novega škotskega kralja (izmed 13 kandidatov) imenoval Johna Balliola. Pred tem je morala Škotska (oz. njen bodoči kralj) priznati, da je najvišji vladar Škotske Edvard I. sam; le-ta je nato v vojni leta 1296 premagal tudi Johna Balliola in si Škotsko podredil, za upravnike na Škotskem pa je imenoval Angleže.

Medtem so se Angleži začeli pripravljati na vojno s Francijo, Francozi pa so se povezali s Škotsko in skupaj postali nasprotniki Anglije. To je bilo prvo škotsko zavezništvo, ki je še utrdilo sovraštvo do Angležev in hkrati okrepilo ločeno škotsko identiteto, škotsko – francoska naveza pa se je ponovila in utrdila še velikokrat. Zunanja politika Škotske je bila torej omejena na (slabe) odnose s sosednjo Anglijo in sodelovanje s Francijo.

Škotska samostojnost se je medtem že toliko utrdila, da Škoti niso želeli ostati podrejeni Angležem. Začele so se stalne vojne za neodvisnost, ki so škotski zgodovini priskrbele tudi nekaj narodnih herojev (glej poglavje o zgodovini). Zadnja vojna se je leta 1328 končala s sporazumom, ki je Škotski priznal ponovno samostojnost, vojne pa so medtem tudi precej utrdile zavest prebivalcev o pripadanju skupni škotski državi – pripomogle so torej k ohranjanju škotske identitete.

3.1.2 – PERSONALNA UNIJA

Sredi 16. stoletja je na Škotskem divjala državljanska vojna, katere vzrok je bila vera. Katoliška vera je izginjala in vse bolj se je širil protestantizem, o čemer bom natančneje pisala v poglavju o veri v škotski narodni identiteti. Na tem mestu naj le izpostavim dejstvo, da se je s spremembo verske identitete spremenilo tudi zavezništvo, Francija je postala škotska sovražnica, Anglija pa zaveznica.

V državljanski vojni je bila poražena kraljica Marija (Mary, Queen of Scots), škotski prestol pa je zasedel njen sin Jakob VI. Ko je umrla tudi angleška kraljica Elizabeta I., je leta 1603 Jakob VI. nasledil še prestol Anglije⁴ in Irske⁵. Tako je postal Jakob VI. in I., kralj Škotske, Anglije in Irske. Nastala je t.i. personalna unija – zveza samostojnih držav s skupnim vladarjem. (Verbinc, 1989: 541)

Združitev kron je imela negativne posledice na področju zunanje politike Škotske, saj se je le ta bolj ali manj skrčila samo na odnose z Anglijo. Kralj in njegovi nasledniki so se preselili v London in večinoma so Škotsko le redko obiskovali⁶. O tem priča izjava kralja Jakoba VI. in I., ki je v pismu angleškemu parlamentu sam napisal, da Škotski vlada le s peresom:

»Tole moram reči za Škotsko, in s tem se res lahko pohvalim. Tukaj sedim in ji vladam s svojim peresom; jaz napišem in že je narejeno; in z uradnikom [Tajnega] sveta zdaj vladam Škotski – česar moji predniki niso mogli storiti z mečem« (kralj Jakob VI. in I. Stuart v Douglas, 1949: 270)

Skupaj s kraljem se je torej v London preselilo tudi odločanje o škotski zunanji politiki. Škotska ni bila več neodvisna in ni več mogla sama odločati o tem, če se na primer želi spustiti v vojno, za katero se je odločila Anglija. Od takrat je bila zunanja politika za obe kraljestvi izrecno oblikovana glede na angleške potrebe. Tako so se Škoti

---

⁴ Prevzem angleškega prestola je bil skrbno načrtovan, saj se ga je želela polastiti že Jakobova mati kraljica Marija, ki se je iz tega razloga poročila z angleškim prestolonaslednikom.

⁵ Anglija in Irska sta se pod isto krono združili že leta 1542. (Theen in Wilson, 1996: 36)

⁶ Glede na to, da je bil škotski kralj tisti, ki je zasedel tudi angleški prestol, bi bilo morda pričakovati, da bo v personalni uniji prevladala Škotska in se bodo škotski vplivi širili v Anglijo. Pa je bil proces ravno obraten. Morda zato, ker so bili škotski vladarji že od 11. st. bolj naklonjeni angleškim navadam, kar bo razvidno v poglavju o jezikih na Škotskem.

bojevali npr. v treh »nizozemskih vojnah« – z narodom, ki je bil Angležem najnevarnejši trgovinski rival, Škodom pa eden od najpomembnejših trgovinskih partnerjev. (Devine, 1999: XXII) Ob takem načinu vladanja se je vse bolj utrjevalo tudi nasprotovanje in rivalstvo med Škoti in Angleži, znotraj Škotske pa se je že izoblikovana narodna identiteta vse bolj krepila in s tem ohranjala.

3.1.3 – ZAČASNA IZGUBA SAMOSTOJNOSTI

Leta 1642 so se Škoti in Angleži presenetljivo povezali in v državljanski vojni porazili nepriljubljenega kralja Karla II. Vendar sodelovanje ni trajalo dolgo, saj so se med seboj sprli zmagovalci: škotska vojska in angleški parlament. Vzrok za spor je bila različna vera, ki je bila na obeh straneh močno zakoreninjena v identiteti in jo je vsaka stran hotela razglasiti za edino dovoljeno vero.

V angleškem parlamentu je tedaj vladala stranka neodvisnežev (the Independents) pod vodstvom Oliverja Cromwella, ki je prevzela oblast v Angliji, uspešno napadla in si podredila tudi Škotsko. Ustanovljen je bil t.i. commonwealth, ki se je kasneje spremenil v protektorat (združeval je Anglijo, Škotsko in Irsko), vodja države pa se je imenoval protektor (to je bil Oliver Cromwell). V času njegovega vladanja je v celotni državi vzpostavil red in spoštovanje zakonov. Ker je bil commonwealth / protektorat po novem skupna in ena sama država, je imela tudi skupni parlament, v katerem so bili predstavniki Anglije, Škotske in Irske (kar ni ustrezalo nobeni).

To je bil prvi resen poskus združitve treh kraljevin v eno, vendar ni uspel. Unija je bila po Cromwellovi smrti leta 1660 (v olajšanju večini) razpuščena, zopet je zavladal Karel II. in postal kralj Anglije, Škotske in Irske. Tako je Škotska ponovno pridobila isto mero neodvisnosti, kot jo je že imela v okviru personalne unije. (Brown, 19???: 450 – 456)

3.1.4 – SLAVNA REVOLUCIJA

Karla II. je po smrti na prestolu nasledil kralj Jakob VII. in II., ki je vladal po načelu absolutizma in tako v Angliji kot na Škotskem hotel ponovno uzakoniti katoliško vero.

Temu sta se uprla oba parlamenta in angleški je leta 1688 povabil Viljema Oranskega, naj zavlada Angliji in Škotski kot protestantski kralj. S tem se je strinjal tudi škotski parlament in Jakobu VII. in II. so odvzeli krono, na prestol pa postavili Viljema Oranskega in njegovo ženo Marijo. To je bil eden od najpomembnejših dogodkov, ki se je v zgodovino Anglije in Škotske zapisal pod imenom slavna revolucija (Glorious Revolution). Leto kasneje (1689) je bil podpisan Zakon o pravicah (Claim of Rights), pogodba med krono in parlamentom, ki je omejevala pristojnosti monarha, le-ta pa je vladal s privolitvijo parlamenta. Tako se je v Združenem kraljestvu končalo obdobje absolutizma, natanko sto let pred francosko revolucijo.

Ta mejnik označuje tudi konec prepričanja, da kralje na prestol postavlja Bog. Od tedaj velja, da ima ljudstvo pravico imenovati kralja in le-ta lahko ostane na prestolu le pod pogojem, da vlada v skladu z zakoni. Po tej revoluciji kralji tudi ne morejo več spreminjati zakonov brez privolitve parlamenta. Leta 1690 je bilo ukinjeno še pomembno politično telo: »Lords of Articles« (ključni odbor za sestavo in predlog zakonov, ki je bil večinoma pod vplivom izvršne oblasti in kralja), kar je povečalo moč parlamenta in zmanjšalo kraljev vpliv. (Devine, 1999: 4)

3.1.5 – KONEC PERSONALNE UNIJE IN ZAČETKI ZDRUŽEVANJA

Personalna unija se je po zamenjavi na prestolu nadaljevala, bila pa je neka vmesna oblika državnosti, v kateri nista bili Škotska in Anglija niti popolnoma neodvisni (vsaj kar zadeva zunanjo politiko je bila Škotska podrejena) niti popolnoma samostojni. Odnosi med njima so bili vse prej kot prijateljski, dogajale so se različne politične provokacije in Angleži so vse bolj podpirali idejo o popolni združitvi obeh držav.

Tudi na Škotskem je postalo jasno, da obstoječa zveza ne prinaša veliko dobrega. Leta 1706 je bila ustanovljena skupna angleško – škotska parlamentarna komisija, ki je sestavila in predlagala osnutek Sporazuma o uniji (Treaty of Union) in ga predstavila obema parlamentoma.

3. oktobra 1706 se je začelo zadnje zasedanje samostojnega 147 članskega škotskega parlamenta, kjer so govorili o združitvi. Prav zaradi velikega nasprotovanja⁷ je bilo težko zagotoviti sprejetje Sporazuma o uniji. Tedaj je namreč izgledalo, da si Škoti želijo več samostojnosti celo v okviru personalne unije, kot pa da bi se še tesneje povezali z Anglijo. Kljub nasprotovanju je bil Akt o združitvi (Act of Union) sprejet 16. januarja 1707 s 67 glasovi za in 43 proti. (Devine, 1999: 11, 12)

Angleško – škotska unija je bila uzakonjena 1. maja 1707. Anglija je to hotela predvsem zaradi nacionalne varnosti (istočasno se je namreč borila v vojni v Evropi). Na Škotskem so sicer nasprotovali izgubi parlamenta⁸, a so kljub temu dobili nekaj ugodnosti (položaj cerkve, prosta trgovina...). (Devine, 1999: 16)

3.1.6 – ŠKOTSKA V OKVIRU VELIKE BRITANIJE

3.1.6.1 – NOVA DRŽAVA

V prvem členu Sporazuma o uniji je bilo zapisano, da »bosta kraljestvi Anglije in Škotske za vedno združeni v eno kraljestvo z imenom Velika Britanija«. (Devine, 1999: 16) Nova država je dobila tudi novo skupno zastavo, t.i. Union Jack, ki predstavlja prepletanje treh križev: sv. Jurija (zaščitnik Anglije), sv. Andreja (zaščitnik Škotske) in sv. Patrika (zaščitnik Irske)⁹. (Theen in Wilson, 1996: 36)

---

⁷ Predvsem je združitvi nasprotovala škotska prezbiterijanska cerkev, o čemer bom govorila v poglavju o veri v škotski narodni identiteti.

⁸ Predlog Sporazuma o združitvi je namreč predvideval ukinitve škotskega parlamenta, zakonodajna oblast naj bi se preselila v London, v novem skupnem parlamentu v Londonu pa bi Škoti imeli le 45 poslancev in 16 članov zgornjega doma (House of Lords). Številke so bile določene glede na zmožnost plačevanja davkov in ne glede na število prebivalcev.

⁹ Irska je bila pod isto krono (torej v personalni uniji) z Anglijo že od leta 1542 – imela je torej istega kralja, vendar je obdržala samostojni parlament. To se je spremenilo leta 1801, ko je bil razpuščen tudi irski parlament in se je Irska pridružila skupnemu kraljestvu, država pa se pa je preimenovala v Združeno kraljestvo Velike Britanije in Irske. (Litvinoff, 1997: 184) Nato se je ozemeljska celovitost države spremenila še enkrat, in sicer leta 1920, ko je z Aktom o irski vladi (Government of Ireland Act)

V novi državi je Škotska obdržala:

- Svojo prezbiterijansko cerkev,
- Celoten šolski sistem in nadzor nad njim,
- Pravni sistem in sodišča. (Young, 1991: 446)

Zakoni, ki so veljali pred združitvijo, so v vsakem delu nove države ostali v veljavi tudi naprej. Novo zakonodajo je od združitve naprej določal skupni britanski parlament, ki je deloval v Londonu, v njem pa so sedeli predstavniki Anglije in Škotske. Zakoni, ki jih je sprejemal novi parlament, so lahko veljali za celotno Veliko Britanijo, ali pa samo za del države (npr. samo za Škotsko). (Virant, 1995: 180) Škoti so tako izgubili svoj parlament v Edinburghu in samostojno zakonodajno oblast.

Novo nastala država Združeno kraljestvo Velike Britanije je skupaj s personalno unijo z Irsko združevala štiri različne narode:

- *Angleži*, ki so naseljevali južni in osrednji del britanskega otoka, bili so anglosaksonskega izvora, govorili angleško in bili anglikanske vere.
- *Valižani*, ki so naseljevali zahodni del britanskega otoka in bili keltskega izvora. Njihov prvotni jezik je bil sicer velški (ali kimriški, "cymru"), ki pa ga je z angleško nadvlado izrinila angleščina. Tudi oni so bili anglikanske vere.
- *Škoti* so naseljevali severni del britanskega otoka, večinoma so bili keltskega izvora, prezbiterijanske vere, govorili so galščino in/ali angleščino.
- *Irci*, ki so živeli na sosednjem otoku Irski, so bili keltskega izvora in katoliške vere. Tudi pri njih je irščino (ki sodi med keltske jezike) izpodrinila angleščina.

3.1.6.2 – VPLIV OBLASTI NA ŠKOTSKO NARODNO IDENTITETO

Nova država je vsem delom omogočila nagel gospodarski razvoj, ki pa ni prinesel veliko sprememb v politiki. Liberalna stranka je na Škotskem vladala od leta 1832 do 1914. Liberalci niso zagovarjali revolucionarnih sprememb političnega sistema,

---

nastala svobodna država Irsko, medtem ko je Severna Irsko še vedno sodila v Združeno kraljestvo. Uradno ime le-tega je postalo Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske. (http://www.cee.hw.ac.uk/british_isles/)

ampak so poskrbeli le za nekaj manjših reform (kot je bila širša volilna pravica leta 1832 in nato še 1872). Le počasi je britanski parlament postajal pravo reprezentativno telo in Škotska je postala močnejše zastopana v okviru Velike Britanije (Theen in Wilson, 1996: 36). Največjo moč je imelo še vedno plemstvo z ruralnih področij, ne glede na dejstvo, da je Škotska hitro postajala urbana.

Liberalna stranka je začela izgubljati moč proti koncu 19. stoletja, ko je prišlo do razhajanj glede vprašanj razkola¹⁰ v škotski cerkvi in podpore irski samoupravi¹¹. Nazadnje je liberalna stranka razpadla na dva dela: Liberalno stranko (Liberal Party) in Liberalno unionistično stranko (Liberal Unionist Party), obe pa sta izgubljali mesta v parlamentu.

Škotska narodna identiteta ni izginila, ampak se je le prilagodila novim okoliščinam. Politična asimilacija je bila močna na ravni britanskega parlamenta in ravni centralne oblasti, ne pa tam, kjer se je oblast najbolj dotikala ljudi, torej na ravni mest in lokalni ravni. Večino vsakodnevnih poslov so imeli namreč v rokah Škoti sami in britanski parlament se (razen na izrecno prošnjo Škotov) ni vmešaval v škotske zadeve. Škotska je imela precej avtonomije¹², v britanskem parlamentu v Londonu pa je deloval celo »Škotski podparlament«. (Paterson v Devine, 1999: 288) Na lokalni ravni se je razvila administracija ter razni odbori, ki so nadzorovali izvajanje določenih zakonov. Poleg britanskih institucij so Škoti ustanavljali tudi vzporedne škotske institucije (npr. Škotski oddelek za vzgojo – Scotch Education Department, SED). (Fraser, 1995: 118) Prav ta lokalna državna oblast je tudi v resnici in učinkovito vladala na Škotskem in zaradi tega srednji sloj niti ni iskal parlamentarne neodvisnosti.

---

¹⁰ Cerkev, sicer zelo pomemben element v združevanju škotskega naroda, je sredi 19. stoletja razpadla na dva dela, o čemer bom pisala v točki 6.3.

¹¹ V angleškem jeziku se uporablja izraz Home Rule, pomeni pa pridobivanje večje avtonomnosti oz. samostojnosti nekega dela države. V nadaljevanju bom za besedo Home Rule uporabljala izraz samouprava.

¹² Situacija se je spremenila in država je postala bolj centralizirana šele z zakonom o izobraževanju (Education Act iz leta 1872) in z ustanovitvijo Ministrstva za Škotsko (Scottish Office, leta 1885), ki je nadzorovalo politično dogajanje na Škotskem.

Po koncu prve svetovne vojne so se precej okrepili laburisti, uspeh pa so jim omogočile predvsem napake¹³ vlade liberalcev. Laburistična stranka je sicer zmagala na volitvah v letih 1924 in 1929, vendar so v težkem gospodarskem položaju¹⁴ ljudje od nje pričakovali preveč. Stranka ni mogla sama rešiti vsega, veliko stvari je bilo izven njenega nadzora. Poleg tega je Laburistična stranka postajala vse bolj centralistična in ni več tako vneto podpirala ideje o škotski samoupravi. V okviru Velike Britanije naj bi bili Škoti namreč varnejši.

S tem je Laburistična stranka izgubljala podporo med volivci, vse bolj pa se je razvijal nacionalizem. Nastali sta tudi dve manjši nacionalistični stranki, ki sta se leta 1934 združili v Škotsko nacionalno stranko (Scottish National Party – SNP). Ta pojav je že kazal na dejstvo, da Škoti nad unijo z Anglijo niso bili več tako navdušeni. Zaradi občutka, da se je škotskost izgubila v britanskosti, so postajali bolj dovzetni za nacionalistične ideje, ki naj bi utrjevale narodno identiteto. Menili so, da se škotska narodna identiteta v Združenem kraljestvu izgublja, ter da se je za njeno ohranjanje potrebno osamosvojiti in vzpostaviti nov okvir: samostojno škotsko državo.

Na volitvah leta 1935 je zmagala konzervativna unionistična stranka. Njena vlada je tudi nekako pomirila Škote, ko je leta 1937 prestavila sedež (britanskega) Ministrstva za Škotsko (Scottish Office) v Edinburgh, kar je imelo tudi simboličen pomen. Ironija je bila v tem, da je spremembo sedeža ministrstva uspelo doseči prav konzervativcem, ki so bili po prepričanju unionisti in niso zagovarjali škotske samouprave.

---

¹³ V vojski Velike Britanije je bil nesorazmerno velik delež Škotov (v primerjavi z Angleži, Valižani in Irci), ki so tako utrpeli tudi največ žrtev. Industrija orožja se je razvijala, delavci pa niso imeli zagotovljenih svojih pravic, življenjski stroški so se zviševali. Tudi škotska znanost ni imela perspektive, saj je veliko ljudi študiralo v Angliji, investicij v škotske univerze ni bilo, veliko potencialnih študentov pa je padlo na vojnih frontah.

¹⁴ Gospodarska kriza po prvi svetovni vojni je na Škotskem trajala precej dlje kot npr. v Angliji. Med leti 1921 in 1931 je s Škotske zaradi krize emigriralo 40.000 ljudi, vse več pa je bilo sovraštva tudi do irskih (katoliških) imigrantov. (Devine, 1999: 319)

3.2 – ŠKOTSKA DRŽAVNOST DANES

Do sedaj smo spremljali, kako se je skozi različne oblike državnosti škotska narodna identiteta razvila. Kot vemo, je Združeno kraljestvo zadnja oblika državnosti, v kateri se je znašla Škotska in ki obstaja še danes. V tem podpoglavju bom zato preverila, kako se je škotska narodna identiteta ohranjala v okviru Združenega kraljestva.

3.2.1 – VZPON SNP IN PRVI REFERENDUM ZA ŠKOTSKO SAMOUPRAVO

Po drugi svetovni vojni je Veliki Britaniji zavladata laburistična stranka, ki je predvsem na Škotskem uživala veliko podporo zaradi širitve vloge države na več področij življenja¹⁵. Kljub pozitivnem vplivu vlade na blaginjo, pa so se začele pojavljati vse glasnejše zahteve po škotski samoupravi.

Kot nek opomnik za ohranjanje škotske narodne identitete lahko razumemo začetke Škotske nacionalne stranke (SNP). V samem začetku je bila stranka sicer precej šibka, saj je že leta 1942 razpadla na dvoje¹⁶. Ponovno se je okrepila v 60-ih in 70-ih letih 20. stoletja. Njeni uspehi na volitvah so bili dokaz, da država ni več tako zelo homogena, kot se je zdelo. In prav SNP je bila tista, ki je poudarjala škotskost nasproti britanskosti. Za Škote je pri odločanju, za koga bodo volili, postala bolj pomembna njihova narodnost kot pa razredna pripadnost. Široko priznana je bila tudi teza, da so Škoti žrtve notranjega kolonializma. (Theen in Wilson, 1996: 37)

Proti koncu 60-ih let so postajale vse glasnejše zahteve tako Škotov kot tudi Severnih Ircev in Valižanov po večji avtonomiji in spoštovanju njihove kulturne tradicije¹⁷. Postalo pa je tudi jasno, da je glas volivca za SNP bolj znak protesta proti

---

¹⁵ Vlada je poskrbela za povojno rekonstrukcijo države, oblikovanje povojne družbe, zagotavljala je otroške dodatke, pokojnine, zdravstveno oskrbo; z nacionalizacijo je posredovala v gospodarstvu in kmetijstvu. (Devine, 1999: 554, 555)

¹⁶ Do spora je prišlo med dvema frakcijama: ena se je zavzemala za popolno samostojnost Škotske, druga pa za večjo avtonomijo znotraj Združenega kraljestva.

¹⁷ Razlika je bila le v tem, da so se zahteve Ircev manifestirale v nasilju, zahteve Škotov in Valižanov pa v se večjem uspehu nacionalističnih strank. (Theen in Wilson, 1996: 37)

vladajoči strukturi kot pa zavzemanje za škotsko samostojnost. Škoti so menili, da centralna oblast v Londonu ne skrbi dovolj za njihove interese, čutili so, da je njihova identiteta ogrožena in želeli so spremembe.

Nasprotniki večje samouprave na Škotskem so po volitvah leta 1974 trdili, da so vse manjšine v parlamentu že tako premočno zastopane. Škotska, Wales in Severna Irska, kjer je živel 17% vseh prebivalcev Združenega kraljestva, so imele 22% vseh članov parlamenta. Tudi per capita sredstva, ki jih je vlada namenila za lokalne službe, so bila višja v teh deželah kot pa v Angliji. (Theen in Wilson, 1996: 37)

Kakor koli, uspeh SNP je bil dejstvo in sprememba ustave spet na dnevnem redu. SNP je trdila, da bi bil izhod iz tedanje gospodarske krize veliko lažji, če bi oblast prevzela samostojna Škotska. SNP je bila učinkovit instrument izvajanja pritiska na vlado v Londonu, da se je odzvala na škotske probleme in avtonomija je ostala na vrhu britanskega političnega dnevnega reda¹⁸. Problem stranke je bil v tem, da je le manjšina njenih simpatizerjev dejansko podpirala dolgoročno strategijo popolne neodvisnosti, njena volilna moč pa je bila zelo nestanovitna.

Ko je bil zakon o Škotski in Walesu vložen v britanski parlament, je morala vlada privoliti v izvedbo referendum¹⁹. 1. marca 1979 je na Škotskem 51,6% (ali 1,23 milijona) opredeljenih glasovalcev za avtonomijo, 48,4% pa proti. (Devine, 1999: 587, 588) Glede na pomembnost vprašanja je bila večina zelo majhna. Tak rezultat res ni kazal jasne zahteve Škotov po avtonomiji oz. podpore najpomembnejši ustavni spremembi v zgodovini Škotske od leta 1707. Škoti so bili zelo deljenega mnenja o tej zadevi. Z glasovanjem za SNP so sicer pokazali svoje nezadovoljstvo z gospodarskim položajem, niso pa bili zares zagreti za dokončno ločitev od Velike Britanije. (Theen in Wilson, 1996: 37, 38) Kljub (komaj prepričljivi) večini za avtonomnost Škotske se je smatralo, da referendum ni uspel, in sicer zato, ker so glasovi »za« predstavljali le slabo tretjino vseh volilnih upravičencev²⁰. Strah pred

---

¹⁸ Poleg tega je SNP skrbela tudi za ohranjanje narodne identitete, saj je med vsemi strankami najbolj poudarjala škotskost, torej ločenost in drugačnost predvsem od Anglije.

¹⁹ Vsaj 140 poslancev je namreč podpisalo predlog referendum¹⁹ in trdilo, da ne bodo pristali na zakon, če ne bo dobil podpore na referendumu.

²⁰ Slaba tretjina vseh volilnih upravičencev, ki se je jasno opredelila za avtonomijo, pa seveda ni bilo dovolj, da bi lahko odločali o položaju celotne Škotske.

neznanim (oz. pred novo odgovornostjo) je bil očitno še zmeraj močan, kot je bila močna tudi škotska identiteta, ki se v okviru Velike Britanije očitno ni počutila toliko ogrožene, da bi Škotska morala pridobiti več avtonomije. Rezultat referendumu morda lahko razumemo tudi kot nek dokaz, da so Škoti znotraj Združenega kraljestva uspeli ohraniti svojo identiteto in jo utrditi do te mere, da niso potrebovali večje samostojnosti. Proces pridobivanja samouprave na Škotskem se je leta 1979 tako končal oz. se sploh ni začel.

Tudi sicer so bili zagovorniki avtonomije med seboj sprti. Na eni strani je bila to SNP, ki je Zakon o Škotski videla le kot prvi korak do popolne neodvisnosti, na drugi strani pa so bili laburisti, ki so avtonomijo videli kot način za utrditev unije. Nasprotniki obojih, torej nasprotniki avtonomije, so bili precej bolje organizirani in uspešni. Finančno so jih podpirali škotski podjetniki, ki so v avtonomiji videli grožnjo novih davkov, grožnjo industriji in večjo nevarnost sporov z Londonom.

3.2.2 – RAZMERE NA ŠKOTSKEM V ČASU THATCHERIZMA

Možnosti za samoupravo na Škotskem niso bile leta 1979 nič kaj obetavne, saj je po propadu referendumu zavladal občutek premaganosti in razočaranja, da zgodovinske priložnosti niso izkoristili. Na oblast se je zavihtela konzervativna stranka, ki je trdno nasprotovala škotski samoupravi. Poleg tega se je začela najhujša gospodarska kriza 20. stoletja. V političnem leksikonu se je pojavila nova beseda: thatcherizem²¹, ki je pomenil monetarni nadzor, privatizacijo, liberalizacijo gospodarstva in zmanjšanje moči sindikatov. Rezultati te politike so bili katastrofalni za celotne sektorje škotske industrije, socialne posledice so bile uničujoče²².

---

²¹ Beseda zajema obdobje med leti 1979 in 1990, v katerem je bila predsednica britanske vlade Margaret Thatcher, tudi vodja konzervativne stranke (Stenovec, 2000: 46)

²² V začetku 80-ih let 20. stoletja je postala Škotska najbolj ranljiv del Velike Britanije, saj se je proizvodnja zmanjšala za 11%, zaposlenost pa za 20%. Izplačilo državne socialne pomoči se je povečalo, saj jo je leta 1989 na Škotskem prejelo pol milijona ljudi. Škotsko premogovništvo in ladjedelništvo (nekoč stebra škotske industrije, njen zaščitni znak in ponos) sta razpadala in propadala, število zaposlenih v proizvodnji, kmetijstvu in ribištvu se je med leti 1979 in 1994 skoraj razpolovilo. Morda prav zaradi tega Škoti sploh niso opazili, da je v času thatcherizma Škotska doživela gospodarsko revolucijo. Storitveni sektor je postal najbolj dinamičen del škotskega gospodarstva, pojavljale so se nove gospodarske panoge. V 90-ih letih je bilo gospodarstvo na Škotskem že zelo raznovrstno in se tako izognilo tvegani odvisnosti od ene ali dveh panog. (Devine, 1999: 592, 593, 599)

Konzervativna stranka je doživljala tudi očitke, da daje prednost jugovzhodnim in osrednjim delom Velike Britanije (kjer je imela močno politično podporo) in ignorira nezaposlenost na Škotskem in v Walesu, kjer ni bila preveč popularna. Thatcherizem je na Škotskem postal sinonim za angleški nacionalizem. (Fraser, 1995: 119)

SNP in Laburistična stranka, ki sta se borili za samoupravo, sta v tem času reševali svoje notranje težave. SNP je bila razdeljena na več med seboj sprtih frakcij. Dolgoročni učinek preprirov se je izkristaliziral kasneje, ko se je stranka enotno in jasno definirala kot levo usmerjena stranka. Laburistična stranka se je po porazu leta 1979 obrnila še bolj na levo. Ker so laburisti samo na območju Škotske imeli večino, so se pojavljale tudi ideje, da konzervativna vlada na Škotskem nima mandata, da je manjšinska in tuja vlada, ki vsiljuje svoje odločitve²³.

Ni bilo presenečenje, da so na naslednjih splošnih volitvah leta 1987 konzervativci na Škotskem močno izgubili, laburisti pa slavili največjo zmago v svoji zgodovini. Vendar to ni bilo dovolj, saj je na ravni celotne Velike Britanije konzervativna stranka zmagala in svojo politiko nadaljevala. (Devine, 1999: 605)

3.2.3 – RAZMERE, KI SO PRIVEDLE DO VEČINSKE PODPORE SAMOUPRAVI

Zmaga konzervativcev leta 1987 je dala nov zagon umirajočemu gibanju za samoupravo, ki je bilo obenem tudi instrument za ohranjanje narodne identitete. Inicijativo je prevzela Kampanja za škotsko skupščino (Campaign for Scottish Assembly – CSA). Njen upravni odbor je dobil nalogo, da prouči razmere in predlaga ukrepe, s katerimi bi škotsko skupščino tudi ustanovili. Uspeh Laburistične stranke na Škotskem je stranko spodbudil za ponovno zavzemanje za škotsko samoupravo. Prav tako se je iz krize izvlekla SNP in nastopila s sloganom »Neodvisnost v Evropi«, s katerim se je skušala otresti obtožb separatizma in se odrekla dolgoletnemu nasprotovanju EU²⁴. (Mc Creadie, 1991: 47)

---

²³ Nekaj teh odločitev je sicer doživelo uspeh (večina Škotov je v času konzervativne vlade lahko kupila svoje domove), vendar so v javnosti najbolj odmevale nepriljubljene odločitve: napad na državo blaginje, razvoj tržne filozofije v zdravstvu in finančni pritiski na univerze.

²⁴ Če bi Škotska postala samostojna, po njihovem mnenju ne bi bila majhna izolirana državica, ampak aktivna članica skupnosti, ki bi pri odločanju na evropski ravni sodelovala enakovredno kot Združeno kraljestvo (brez Škotske).

CSA je 6. julija 1988 objavila konvencijo z naslovom *Zahteva pravic za Škotsko* (*Claim of Rights for Scotland*), ki je vsebovala zgodovinsko analizo in zahtevo po škotski skupščini. Najbolj pozornost zbudajoč element dokumenta je bil njegov nacionalizem²⁵. V dokumentu so bile postavljene tudi zahteve po posebni škotski pisarni v Bruslju (ki bi omogočila lažje odnose med Škotsko in institucijami Evropske skupnosti), zastopanosti škotske v delegacijah Velike Britanije pri Svetu ministrov, reformi volilnega sistema... (McCreadie, 1991: 52)

Konzervativna stranka se konvenciji ni pridružila, so pa to storili laburisti, liberalni demokrati, obe škotski cerkvi, predstavniki etničnih manjšin, zeleni, komunisti in Škotska konvencija žensk. Nacionalizem tako ni bil več monopol stranke SNP, ki pri konvenciji ni sodelovala²⁶.

Kmalu po objavi omenjenega dokumenta je Margaret Thatcher odstopila s položaja predsednice britanske vlade. Tako je najbolj zagrizena nasprotnica ustavnih sprememb izginila s politične scene, gibanje za samoupravo je bilo združeno kot še nikoli prej, SNP je ponovno oživela – vse to je kazalo na poraz konzervativne stranke na volitvah leta 1992 in vprašanje škotske samouprave je zopet postalo pomembna točka v političnih razpravah na Škotskem. Raziskave so pokazale, da je polovica Škotov podpirala neodvisnost in kazalo je, da se Škoti bližajo zgodovinskemu trenutku.

Le-ta pa se še ni zgodil. Konzervativni premier John Major se je obdržal na oblasti in samouprava je ostala nedokončan posel. Vseeno so na Škotskem veliko večino volilnih glasov prejele stranke, ki so podpirale ustavne spremembe in so tudi kasneje skušale obdržati duh samouprave pri življenju. »Moč ljudstva« (people power)²⁷ še

---

²⁵ Avtorji so namreč trdili, da je unija vedno bila in ostaja grožnja preživetju značilne škotske kulture; šli so celo tako daleč in trdili, da vzrok za škotsko razsvetljenstvo ni bila združitev leta 1707, ampak prvotne škotske korenine in njena povezanost z Evropo. Škotska naj bi bila priča lastni krizi identitete in preživetja, njena zgodovina naj bi bila popačena, vladano naj bi ji bilo brez njenega soglasja. (Edwards v Devine, 1999: 611) Osnutek dokumenta je napisal Jim Ross, upokojeni državni uradnik, ki je veliko izkušenj pridobil že v 70-ih letih pri snovanju zakonodaje, ki bi omogočila škotsko samoupravo. (Devine, 1999: 609)

²⁶ SNP je sodelovanje zavrnila iz bojazni, da bo dominantno vlogo pri podpiranju in izvajanju konvencije prevzela Laburistična stranka, ter zaradi prepričanja, da bo samouprava ovirala gibanje za samostojnost, namesto da bi ga pospešila.

²⁷ Moč ljudstva se je pokazala decembra 1992, ko so se v Edinburghu sestali voditelji držav Evropske skupnosti, kjer je 25.000 ljudi protestiralo in zahtevalo demokracijo na Škotskem. (Devine:1999: 614)

zdaleč ni zamrla. 97% ljudi je zavračalo nove privatizacijske načrte vlade, dogodek nad vsemi pa je bila »črna sreda« 16. septembra 1992, ko se Velika Britanija ni mogla pridružiti evropskemu mehanizmu menjalnih tečajev oz. je bil funt sterling iz mehanizma prisilno izključen, čeprav je vlada za sodelovanje v mehanizmu zapravila milijone funtov. (Stenovec, 2000: 56, 57) Za Škote je bilo to veliko ponižanje Velike Britanije in pokazatelj nesposobnosti konzervativne vlade glede reševanja gospodarskih vprašanj²⁸.

Na političnem področju so konzervativci vedno bolj izgubljali.²⁹ Poskušali so tudi s spremembami, ko je minister za Škotsko postal Michael Forsyth, ki se je prelevil v škotskega partiota³⁰, obenem pa trdno nasprotoval ustavnim spremembam. Konzervativci so začeli uporabljati nov slogan: »Fighting for Scotland«, s katerim so skušali pokazati, da se borijo za Škotsko in izvedli nekaj »gest dobre volje«³¹. Vendar simbolna politika ni imela velikega učinka, saj je vlada še vedno pritiskala na Škotsko z nepriljubljeno reformo lokalne samouprave in z uvajanjem načel tržne ekonomije v zdravstvo.

3.2.4 – CILJ DOSEŽEN

Zmaga laburistov na splošnih volitvah leta 1997 ni bila dovolj za uvedbo samouprave. Vlada se je odločila, da je potrebno izvesti tudi referendum, na katerem sta bili zastavljeni dve vprašanji: eno glede načela oz. ustanovitve škotskega parlamenta in drugo glede njegovih davčnih pristojnosti. Sledil je razpis referendumov za 11. septembra 1997 in (precej hitro napisana) Bela knjiga o samoupravi (White paper on Home Rule), nov minister za Škotsko pa je postal Donald Dewar, zagovornik sprememb ustave.

---

²⁸ Kljub temu je bil gospodarski položaj Škotske v tem času precej obetaven. Stopnja nezaposlenosti je v začetku 90-ih padla pod britansko povprečje, škotsko gospodarstvo je raslo hitreje od britanskega povprečja.

²⁹ Na lokalnem nivoju niso imeli večine niti v enem lokalnem svetu.

³⁰ Na premieri filma Braveheart leta 1995 se je pojavil v popolni narodni noši Škotskega višavja. (Devine, 1999: 615)

³¹ Poskrbeli so na primer, da je bil »Stone of Destiny« iz Westminsterске katedrale v Londonu vrnjen na Škotsko. Stone of Destiny, ali Kamen usode je bil pomemben simbol v škotski zgodovini, saj so na njem kronali svoje kralje. Nato pa so ga Angleži leta 1296 ukradli in odnesli v London, kjer je postal sestavni del prestola pri kronanju angleških (in obenem škotskih) kraljev in kraljic. (Verdel, 1994: 102; Brown, 19??: 133)

Nenadna smrt valižanske princese Diane je spremenila nekaj načrtov, saj je bila kampanja skrajšana na pičlih 100 ur, kar pa tabora podpornikov samouprave (SNP, Laburistična stranka in liberalni demokrati) ni oviralo, saj so bili združeni bolj kot kadar koli prej. Nasprotni tabor je bil precej šibek in tudi podjetniki, ki so največ prispevali k propadu referendumu leta 1979, so bili tokrat tihi. Slogan nasprotnikov je bil »Think twice« (Pomisli dvakrat), imeli pa so malo finančnih možnosti ali osebnosti, ki bi njihova stališča zagovarjale³².

Rezultat referendumu je bil tokrat precej bolj odločen: 74,3% opredeljenih volivcev je podpiralo ustanovitev Škotskega parlamenta, 63,5% se jih je strinjalo tudi s tem, da parlament odloča o davčni politiki (lahko spreminja višino davka na dohodek). Za razliko od referendumu leta 1979, je bila tokrat podpora parlamentu enakomerna v vseh škotskih regijah. (Devine, 1999: 617)

Z Zakonom o Škotski (the Scotland Bill) so bile uvedene ustavne in volilne reforme in na novo je bila definirana tudi oblast na Škotskem. Ustanovljen je bil Škotski parlament, ki skrbi za zakonodajo, poleg tega še škotska administracija (izvršilna oblast s prvim ministrom na čelu), škotski fond, parlament pa je dobil tudi možnost spreminjanja višine davkov, ki jih plačujejo škotski davkoplačevalci. (<http://www.hmso.gov.uk/acts/acts1998/19980046.htm>)

3.2.4.1 – ŠKOTSKI PARLAMENT

Odločitev o ponovni vzpostavitvi škotskega parlamenta po 290-ih letih je potrdila, da dokazovanje drugačnosti Škotske v vseh teh letih le ni bilo zaman ali neosnovano. To je bila potrditev, da se je škotska narodna identiteta ohranila ter da se ni zlila z angleško ali poistovetila z britansko. Škoti so ponovno postali narod, ki lahko (z določenimi omejitvami) samostojno odloča v svojem parlamentu.

129 članski parlament je dobil oblast nad širokim spektrom zadev, razen nad t.i. rezerviranimi zadevami (reserved matters), o katerih lahko odloča le centralna oblast v Londonu. Volitve v parlament potekajo po mešanem volilnem sistemu: 73 članov je

---

³² Ko je kampanjo »proti« javno podprla tudi Margaret Thatcher, je bila njihova usoda zapečaten.

izvoljenih po neposrednem večinskem sistemu na podlagi volilnih okrajev, ostalih 56 pa po proporcionalnem sistemu. Škotska še vedno ostaja sestavni element Združenega kraljestva in kraljica ostaja vodja države. (Wright: 1998: 243-247)

Pristojnosti Škotskega parlamenta so določene v Zakonu o Škotski. Pravzaprav pristojnosti niso neposredno navedene: zapisano je le, da Škotski parlament ne more odločati o rezerviranih zadevah, ki so v pristojnosti državne oblasti v Londonu. Rezervirane zadeve so razdeljene na pet poglavij:

- Ustava
- Zunanje zadeve, Evropska unija...
- Državne službe (Public service)
- Obramba
- Zakladnica (Treason) (Wright, 1998: 249)

Mednarodni odnosi ostajajo v pristojnosti državne oblasti, saj naj bi Združeno kraljestvo navzen komuniciralo enotno in v dobro celotne države, ne pa vsak del posebej. Tudi nove mednarodne obveznosti lahko sprejema le centralna oblast, Škotski parlament pa jih mora upoštevati in izvajati. Prav tako velja za mednarodno trgovino – urejanje mednarodne trgovine je rezervirana zadeva, njeno izvajanje in nadzorovanje pa je prepuščeno škotski oblasti. (Wright, 1998: 249, 250)

Pa vendar to ne pomeni, da škotski parlament nima stikov z institucijami zunaj Združenega kraljestva. Maja 2002 sta namreč predsednik škotskega parlamenta in katalonski premier (oba torej na ravni regij znotraj države) podpisala protokol o sodelovanju in krepitvi odnosov med tema dvema narodoma. (McCrone, 2003)

Kot rečeno, bo vlada v Londonu še naprej odgovorna za zunanjo politiko Združenega kraljestva in s tem za odnose z Evropo oz. Evropsko unijo, vendar naj bi škotski ministri sodelovali v britanski delegaciji v Svetu ministrov EU.

Novi škotski parlament je bil izvoljen maja 1999, rezultati volitev pa so bili naslednji:

STRANKA	Število poslancev
Laburistična stranka	56
Škotska nacionalna stranka (SNP)	35
Konzervativna stranka	18
Liberalno demokratska stranka	17
Zeleni	1
Škotski socialisti	1
Predstavnik za Falkirk West	1

Vir: http://www.scottish.parliament.uk/whats_happening/research/pdf_res_papers/rp99-01.pdf

Pogledamo si lahko tudi kronološki pregled pomembnejših dogodkov pri pridobivanju samouprave na Škotskem:

- 11.09.1997 referendum o ustanovitvi Škotskega parlamenta in njegovih davčnih pristojnostih
- 1998 sprejetje Akta o Škotski (the Scotland Act)
- 19.11.1998 Akt o Škotski dobi kraljičino privoljenje
- 06.05.1999 prve volitve v Škotski parlament
- 12.05.1999 prvo srečanje novih škotskih parlamentarcev
- 01.07.1999 kraljica Elizabeta II. uradno otvori parlament, ki je tega dne prevzel tudi vse svoje pristojnosti

3.2.5 – ŠKOTSKA V EVROPSKI UNIJI

Kot primer samostojnega delovanja Škotske v mednarodni skupnosti naj omenim njeno delovanje v Evropski uniji (EU), ki je danes v Evropi ena najpomembnejših integracij. Povezave med Škotsko in EU potekajo na več ravneh. Ena je nacionalna raven, torej v okviru britanske oblasti in njenega odnosa z evropskimi institucijami, njene zunanje politike, poslancev v Evropskem parlamentu...

Druga raven je neposredno sodelovanje med Škotsko in EU. Evropska komisija ima v Edinburghu svoje predstavništvo za Škotsko, Škotska pa ima svoje predstavnike v Komiteju regij (the Committee of the Regions), ki je posvetovalno telo in svetuje predvsem Evropski komisiji in Evropskemu svetu. (Scotland in the European Union, 1995: 10, 11) Škotska se lahko tudi pohvali, da je sodelovala pri pripravi Deklaracije o prihodnjem vladanju EU (*Declaration on the future governance of the EU*), ki jo je skupaj oblikovalo deset evropskih regij. (McCrone, 2003)

Seveda to niso edini škotski predstavniki v EU. Tudi škotske lokalne oblasti, razne agencije, organizacije in privatna podjetja so tesno povezani z institucijami EU in so se zato povezali v krovno organizacijo z imenom »Scotland Europa«. Le-ta je opredeljena kot: »inovativna zveza javnih, privatnih in civilnodružbenih teles Škotske v Evropi. Njen cilj je podpiranje škotskih interesov v ključnih institucijah Evropske unije in regijah EU in zunaj nje«. (<http://www.scotlandeuropa.com/about1.htm>). Svojim organizacijam članicam nudi informacije o političnih iniciativah EU, njenih programih, vrstah pomoči, pomaga jim tudi pri vzpostavljanju stikov z drugimi predstavništvi v Bruslju, izvaja raziskave, pomaga lobirati pri evropskih institucijah...

Naj omenim še iniciativo, ki je iz škotske prerasla celo v evropsko. Leta 1990 je v Edinburghu začel delovati Eurodesk – informacijski servis, ki iskalcem ponuja informacije s področja izobraževanja in usposabljanja, namenjen pa je predvsem mladim in tistim, ki delajo z mladimi. Eurodesk odgovarja na vprašanja posameznikov in organizacij, nudi informacije o programih EU, pošilja informativno gradivo o EU in njenem delovanju. Eurodesk se je začel prav na Škotskem (kar lahko razumemo kot interes Škotske za možnosti, ki jih ponuja EU) in se kmalu razširil v mrežo Eurodesk-centrov po Evropi. Danes je njegov sedež v Bruslju, mreža pa razvita v vseh polnopravnih članicah EU in kandidatkah za članstvo. (Scotland in the European Union, 1995: 19)

Vse to kaže na dejstvo, da je Škotska tudi na evropski ravni sprejeta kot resen sogovornik, kar lahko le pozitivno vpliva na nadaljnje ohranjanje škotske narodne identitete. Že sama škotska iniciativnost in sodelovanje pa kažeta na visoko stopnjo razvitosti narodne identitete. Ko so Škoti rešili svoje notranje težave in si izglasovali več samostojnosti, so pridobili tudi precej samozavesti, s katero vstopajo v

mednarodno skupnost. Na podlagi utrjene narodne identitete evropskih integracij ne vidijo kot novo grožnjo škotski identiteti, saj so se v večnarodni skupnosti že naučili živeti in preživeti. Evropske integracije so nov prostor, kjer poleg britanskih lahko samostojno zastopajo tudi (le) škotske interese.

3.2.6 – PODOBNI PRIMERI V EVROPI

Tudi v drugih velikih evropskih državah so svoje priznanje zahtevale nekatere skupnosti, ki živijo na določenih teritorijih, oz. narodi, ki nimajo svoje države. Te skupnosti niso čutile, da velika država izpolnjuje oz. zastopa vsa njihova pričakovanja, prizadevanja in identiteto. To so poleg Škotov še: Valižani, Bretonci, Baski, Alzačani, Korzičani, Flamci, Katalonci, Sardinci... V vseh velikih državah EU so se oblasti lotile regionalizacije, prenosa oblasti in pristojnosti navzdol, celo federalizma, da bi ugodile identitetam, težnjam in vprašanjem svojih manjšin.

Članice EU vse bolj delujejo po načelu internacionalizma, se združujejo, medtem ko manjše teritorialne skupnosti delujejo v popolnoma drugo smer. Tako paradoksalno sovpadata supranacionalno integriranje in subnacionalna diferenciacija. Države zahodne Evrope so se odločile integrirati nekaj funkcij svojih vlad – istočasno poteka tudi nasproten proces. Obnavljajo se starodavne meje in identitete, podrejeni in brezzgodovinski narodi se prebujajo in pod vprašaj postavljajo tezo, da naj bi vsak narod imel tudi samostojno državo. (Marquand, 1991: 31 – 33)

V današnji Evropi se makroekonomske funkcije vlade vse bolj prenašajo na raven oblasti Evropskih skupnosti, medtem ko so pristojnosti za mikro-ekonomske odločitve vse bolj v rokah regionalnih in lokalnih oblasti. Suverenost države je torej razdeljena med več ravni oblasti: od lokalne do nacionalne in supranacionalne.

Pomemben problem je tudi obojestransko nezaupanje med centralno oblastjo, ki vidi razdelitev oblasti in pristojnosti kot grožnjo svoji avtoriteti, in regijami, ki so izoblikovale močno lokalno zavest in zahtevo po učinkovitem vladanju. To nezaupanje je poslabšalo odnose med centrom in (bolj ali manj) samostojno periferijo. Tako imajo na primer vse španske avtonomne regije svoje urade v Bruslju,

od koder lažje spremljajo delo in dogajanje v EU. Še več, pri Evropski komisiji imajo celo status opazovalcev. Španski način prenosa oblasti so imele za zgled tudi britanske oblasti pri prenašanju svojih pristojnosti na Škotsko. (Gallagher, 1991: 131)

4 – ŠKOTSKA KULTURA

V procesu narodnostnega oblikovanja je pomemben dejavnik nastajanje enotne narodne kulture oz. kulturna nivelizacija. Različne skupine (pa naj bodo to teritorialne skupine ali družbeni razredi), ki sestavljajo narod, imajo običajno različne kulturne horizonte; npr. neizobraženo ljudstvo je imelo »ljudsko« kulturo, ki se je lahko pogosto zelo razlikovala od kulture vladajočih razredov. (Južnič, 1981: 148) Proces kulturne nivelizacije pa je bil tisti, ki je razlike zmanjšal. Nastajala je vse bolj enotna kultura, ki je postala pomemben element narodne identitete in eden od instrumentov njenega ohranjanja.

4.1 – ŠKOTSKI SIMBOLI

Med prvimi elementi škotske kulture so nastali škotski simboli, kot so zastave in grbi, kar se je zgodilo že v obdobju združevanja štirih kraljestev (11. stoletje). Kot drugje ima tudi na Škotskem zastava pomembno vlogo kot simbol naroda in pripadnikom omogoča skupno identifikacijo. Poseben simbolni pomen imata tudi barva in vzorec na zastavi, ki navadno spominjata na pomembne dogodke narodove preteklosti.

Škotska zastava ima modro podlago, na kateri je srebrn poševni križ³³ – križ sv. Andreja (glej prilogo 9.3.1: stran 62). O nastanku škotske zastave govori posebna zgodba:

Sv. Andrej³⁴ naj bi bil eden od dvanajstih apostolov Jezusa Kristusa in je zaščitnik Škotske. Pokopan naj bi bil v mestu Muckros na Škotskem³⁵, ki je kasneje

---

³³ Anglija npr. ima na svoji zastavi rdeč navpični križ sv. Jurija.

³⁴ Tudi on je bil križan, vendar je pred križanjem prosil za drugačno obliko križa, ker naj ne bi bil vreden nositi enake oblike križa kot Jezus Kristus in je bil tako križan na poševnem križu.

³⁵ Najprej je bil pokopan v Grčiji, po 400 letih pa ga je cesar Konstantin dal pokopati v Konstantinoplu. Za posmrtno ostanke sv. Andreja je skrbel Regulus, ki pa naj bi mu angel v sanjah naročil, naj posmrtnih ostankov ne odnese v Konstantinopel, ampak v oddaljeno deželo na koncu sveta in tam zgradi cerkev. Regulus naj bi to tudi storil in po potovanju po Evropi pristal v kraju Muckros na ozemlju današnje Škotske. Tam je zgradil cerkev, posmrtno ostanke sv. Andreja pa pokopal pred oltarjem. Na mestu prvotne cerkve so kasneje postavili katedralo, katere ruševine so ohranjene vse do danes.

spremenilo svoje ime v Kilrymont (hrib cerkve Regulusa), precej kasneje pa v St. Andrews. (Ross, 1998(b): 8,9)

Škotska v času pokopa posmrtnih ostankov sv. Andreja še ni bila združena. Leta 761 je izbruhnila vojna med kraljestvoma Piktov in Anglov (več o teh kraljestvih sledi v poglavju o škotski zgodovini). Kralj Piktov Angus naj bi sanjal o sv. Andreju, ki naj bi nosil srebrni poševni križ, naslednji dan pa je zmagal v bitki. Od tedaj je bil poševni križ zaščitni znak Piktov in sv. Andrej njihov svetnik zaščitnik. Tudi ko so se vsa štiri kraljestva združila, je sv. Andrej ostal njihov zaščitnik.

Sama zastava je nastala kasneje, predvsem zaradi potrebe vojske, ki je morala imeti nek razpoznavni znak za ločevanje sovojakov od nasprotnikov. V uporabo je prišla v 15. st., za motiv pa so Škoti izbrali križanje sv. Andreja³⁶: srebrni poševni križ na modri podlagi, ki naj bi predstavljala nebo v ozadju. (Ross, 1998(b): 13)

Svojo zastavo so imeli tudi škotski kralji (glej prilogo 9.3.2: stran: 62). Na njej je bil na zlati podlagi upodobljen rdeč lev, obrobljena pa je bila z dvojno rdečo črto. Lev naj bi simboliziral moč in nepremagljivost kraljev, kljub temu, da je bila Škotska precej revna in majhna država. Ta zastava je bila kraljevska zastava, ki je brez dovoljenja ni smel uporabljati nihče razen kraljev. Ni pa bila osebna zastava neke kraljeve družine, zato so jo uporabljali vsi škotski kralji in kraljice. (Ross, 1998(b): 22)

4.2. – ŠKOTSKA KULTURA V PO ZDRUŽITVI Z ANGLIJO

V obdobju, ko je bila Škotska samostojna, se je nemoteno lahko razvijala tudi njena kultura, ki je s tem krepila narodno zavest. Vendar pa se je kultura po združitvi Škotske in Anglije znašla v čisto novih okoliščinah in pod vplivi novih dejavnikov. Pričakovati bi bilo, da bo zaradi vse večjega vpliva anglikanizacije v novi državi škotska kultura začela nazadovati.

---

³⁶ Kot zanimivost velja omeniti tudi dejstvo, da simbolika škotske zastave izvira iz katoliške vere. Kasneje so Škoti le-to opustili in prevzeli protestantizem, kljub temu pa obdržali zastavo.

Kmalu po združitvi (1707) je Škotska napredovala na različnih področjih (predvsem gospodarsko), tudi na področju kulture in znanosti. Konec 17. stoletja je namreč vladala verska netoleranca, vrstile so se obsodbe krivoverstva; dobro pa je deloval šolski sistem z župnijskimi šolami in petimi univerzami. Od leta 1730 naprej je Škotska precej napredovala tudi na področju znanosti in pridobivala na slovesu. Začelo se je obdobje »škotskega prosvetljenstva³⁷« (Scottish Enlightenment) in razvijala se je filozofija, zgodovina, pravo in medicina, najpomembnejši intelektualci tega časa pa so bili filozof David Hume, ekonomist Adam Smith, izumitelj parnega stroja James Watt, največji škotski pesnik Robert Burns, pisatelj sir Walter Scott, sir John Sinclair, Adam Ferguson, filozof John Locke... (Devine, 1999: 65 – 68)

K pojavu prosvetljenstva so močno pripomogle povezave s celinsko Evropo, saj je bila Škotska tudi del evropske intelektualne srenje³⁸. Te povezave so bile pomembne predvsem za izmenjavo idej in tako spodbujale razvoj znanosti na Škotskem. Razvoj prosvetljenstva so omogočile tudi spremembe znotraj cerkve, ki je počasi sprejemala nekatere liberalnejše ideje.

Čas liberalizma mnogi vidijo kot krizo v škotski narodni identiteti. Kultura se je sicer razvijala in utrjevala narodno zavest. Izšle so zbirke škotskih balad in pripovedk, 15 let je celo izhajala večdelna *Zgodovina Škotske (History of Scotland)*, ki je zajemala tako zgodovinske podatke kot tudi življenjepise vladarjev in herojev ter opise folklore in vere. (Devine, 1999: 292) V literaturi se je razvil tudi nov žanr, imenovan *Kailyard*³⁹, ki so ga kritiki sicer raztrgali, med prebivalci pa je doživel ogromen uspeh in knjige so bile prodajane kot bestsellerji. Večina literature je bila napisana tudi v domačem, krajevnem jeziku (vernacular Scots), ki ga je govorila velika večina prebivalcev Nižavja.

---

³⁷ Originalni izraz »Scottish Enlightenment« je kot prvi uporabil Robert William Scott leta 1900, s katerim je opisal nenavaden pojav na Škotskem in zaobjel podobo dežele, ki se je uspešno ločila od temačne preteklosti in se razvila v intelektualno zakladnico Evrope 18. stoletja. (Devine 1999: 65)

³⁸ Veliko škotskih študentov je študiralo v celinski Evropi, pariška univerza pa je imela celo nekaj škotskih rektorjev. V nasprotju npr. s Francijo škotski intelektualci tudi niso imeli težav z nasprotovanjem oblasti, saj so bili sami njen del in sodelovali pri političnem odločanju (predvsem so imeli različne funkcije na univerzah).

³⁹ V t.i. kailyardsko šolo so sodili predvsem ruralni (in pogosto klerikalni) moralisti. (Harvie, 1994: 34)

Vendar ta kultura ni bila nič posebnega v primerjavi z Anglijo in se od angleške ni bistveno razlikovala. Škoti so vseeno potrebovali nekaj, kar bo poudarilo njihovo drugačnost od Anglije in se za to obrnili k Škotskemu višavju. Le-to se je v istem obdobju kulturno osamosvajalo od irskih vplivov in je bilo celotni Škotski sposobno ponuditi nov zagon v kulturnem razvoju.

4.3 – RAZVOJ KULTURE V VIŠAVJU IN NJENA ŠIRITEV V NIŽAVJE (IZNAJDBA TRADICIJE)

Škotska oblast je imela že od nekdaj težave z obvladovanjem prebivalstva v Škotskem višavju. Do konca 17. st. prebivalci Višavja niso oblikovali posebne skupine ljudi, bili so le izseljenci z Irske. Do sredine 18. st., ko so se povezali s pristaši kralja Jakoba⁴⁰ in sodelovali pri njihovi vstaji proti britanski kroni, so bili rasno in kulturno precej bolj povezani z Irsko kot pa s saksonskim Nižavjem. (Trevor-Roper v Hobsbawm in Ranger, 1998: 15) Večinoma so govorili galski jezik, prezbiterijanstvo se je le počasi širilo. Ker je bilo celotno področje precej nerazvito, so Višavci pogosto ropali prebivalce Nižavja in tako veljali za neumne, grde, umazane in nasilne. (Devine, 1999: 321) Živel so v klanih (glej prilogo 9.2: stran 61), ki so bili do konca 17.st. bolj ali manj stalno v medsebojnih vojnah in spopadih. S sprejetjem posebnega zakona (leta 1746) je oblast prebivalce Višavja razorožila, prestopnikom tudi bolj dosledno sodila in proti koncu 18.st. so se vojne prenehale. Prihod in učinkovitost vlade tudi v Višavju je simbolizirala gradnja cest, po katerih se je vojska lažje premikala in dosegla vse klane. Na klane je vplival tudi splošen gospodarski razvoj, kmetijstvo se je prilagajalo trgu in se povezovalo z ostalimi deli Velike Britanije – v Višavju samem pa se je začelo obdobje hudih čistk, razlaščenja in množičnega izseljevanja prebivalcev (clearances). (Young, 1991: 446)

---

⁴⁰ Do revolucije leta 1688 je Škotski vladala dinastija Stuart, kateri je pripadal tudi kralj Jakob VII. in II., ki je bil izgnan s prestola. Kljub temu je imela dinastija Stuart še vedno precej svojih zaveznikov (največ med plemiči), ki so se zavzemali za vrnitev dinastije Stuart na prestol (in tudi ponovno uvedbo katoliške cerkve na Škotskem). (Devine, 1999: 31) V angleščini se za te zaveznike uporablja beseda *Jacobite*, ki izvira iz latinske besede *Jacobus* (angleško: James); v slovenščini pa se uporablja izraz pristaši kralja Jakoba (II.). Dinastija Stuart (in njeni pristaši) se je na prestol skušala vrniti dvakrat, z vstajama v letih 1715 in 1745, obakrat neuspešno. Pri obeh vstajah pa so se tesno povezali s prebivalci Škotskega višavja, ki so jim pomagali predvsem v vojaškem smislu.

Kultura v Škotskem Višavju je bila precej podobna irski, po drugi strani pa je Višavju vladala oddaljena britanska krona. Druga polovica 18.st. in začetek 19.st. sta bila tako posvečena izoblikovanju neodvisne tradicije Škotskega višavja in uveljavljanju te nove tradicije navzven. Najprej je bilo seveda potrebno pretrgati vezi z Irsko in dokazati, da prebivalci Višavja niso bili le napadalci z Irske iz 5.st.n.š., ampak starodavni naseljenci, ki so se uprli celo rimski vojski. To je s prevaro in z epom o *Ossianu* uspelo pesniku Jamesu Macphersonu (ki je ukradel irske balade in jih postavil v škotsko okolje) ter ministru Johnu Macphersonu (ki je o epu napisal recenzijo in Irce obtožil, da so balade ukradli Škotom). Prevara je bila razkrita šele čez sto let, v tem času pa je Macphersonoma uspelo doseči, da so prebivalci Škotskega višavja postali razpoznavni. Prej so jih prebivalci Nižavja prezirali kot zanikrne divjake, Irci kot nepismene sorodnike, zdaj pa jih je cela Evropa častila kot kulturni narod (Kulturvolk). Vez z Irsko je bila pretrgana in imeli so svojo, samostojno kulturo.

Leta 1805 je Sir Walter Scott v eseju o *Ossianu* zavrnil njegovo avtentičnost – obenem pa poudaril poseben način oblačenja v Višavju. Ta izjava je bila presenetljiva, saj vse do 16. st. nihče od piscev ni zapisal, da bi se prebivalci Višavja v svojih oblačilih razlikovali od drugih, dejansko so se oblačila začela spreminjati šele v 17. stoletju. (Trevor-Roper v Hobsbawm in Ranger, 1998: 17, 18)

Prebivalci Višavja so sodelovali tudi pri dveh vstajah dinastije Stuart, ki se je po izgonu želela vrniti na škotski (in angleški) prestol. Po propadu prve vstaje (1715) je oblast nameravala prepovedati nošenje tipičnih višavskih oblek, a zakon na koncu ni bil sprejet. Zanimivo je, da če bi bila vlada takrat prepovedala višavske obleke, morda današnji kilt⁴¹ sploh ne bi obstajal. (Trevor-Roper v Hobsbawm in Ranger, 1998: 21) Pojavil se je namreč v času med letoma 1715 in 1745 (leto druge vstaje), ko pa se je vlada zaradi druge vstaje pristašev kralja Jakoba le odločila in leta 1746 sprejela zakon, ki je prebivalce Višavja razorožil; vse do leta 1781 (ko je bil zakon ukinjen) pa jim je prepovedal nositi tudi zanje tipična oblačila (kilte in ogrinjala iz

---

⁴¹ Ironično je tudi dejstvo, da je kilt v današnji podobi pravzaprav izumil Anglež, Thomas Rowlinson, ki je v Višavju najel gozd in nekaj domačinov, da bi opravljali gozdarska dela. Domačini so nosili ogrinjala, ki pa so bila za delo zelo neprimerna in nerodna. Zato je Rowlinson poslal po krojača, ki je ločil ogrinjalo od krila, ki je tako postalo samostojen del obleke. (Trevor-Roper v Hobsbawm in Ranger, 1998: 21, 22)

tartana). Ta zakon je bil hkrati način asimilacije prebivalcev Škotskega višavja, ki so prevzeli način oblačenja prebivalcev Nižavja in višavski način življenja je kmalu razpadel. Višavske navade so izumrle ravno med tistimi, ki so bili nanje navajeni. Sam družbeni sistem Višavja se je razkrajal: klani so razpadali, šefi klanov so postajali komercialni veleposestniki, podlegali so tržnim pritiskom.

Po drugi strani in precej ironično pa se je ravno v času razpadanja sistema v Višavju, v Nižavju (in v Angliji) dogajalo nekaj povsem nasprotnega. Leta 1778 so v Londonu ustanovili Highland Society – gibanje, ki se je zavzemalo za ohranitev tradicije Višavja in ukinitve zakona iz leta 1746. Zakon je bil leta 1781 res ukinjen in med višjimi sloji v Škotskem nižavju sta prav tartan in kilt postala popularna in modna, do začetka 19.st. se je pojav razširil tudi med vsemi sloji prebivalcev Nižavja.

Pomemben dogodek za ohranjanje škotske identitete je bil tudi leta 1822, ko je Edinburgh obiskal kralj Jurij IV., ki je bil hkrati prvi kralj po Karlu II. leta 1651, ki je stopil na škotska tla. Na sprejemu naj bi sodelovali tudi predstavniki Višavja, seveda oblečeni v tipične višavske noše in pojavilo se je vprašanje, iz kakšnega tartana⁴² naj bodo obleke. Ob tej priložnosti je največja tkalska družba William Wilson and Son iz Bannockburna pripravila nekakšen katalog vzorcev⁴³ in jih skupaj z londonskim gibanjem Highland society pripisala določenim klanom.

Vse te spremembe na Škotskem seveda niso šle mimo ostalih delov Velike Britanije. Prebivalce Škotskega višavja so seveda vsi ostali povezovali z upori pristašev kralja Jakoba (predvsem z uporom leta 1745). Ker jih je nova vladarska dinastija Hanover močno premagala, so ljudje na njihov boj začeli gledati bolj sentimentalno. Niso jih

---

⁴² V nasprotju z današnjim splošnim prepričanjem, da ima vsak klan svoj vzorec tartana (to je posebno blago za izdelavo vrhnjih oblačil), so se Višavci odevali v tak tartan, kakršnega so si lahko privoščili: bogatejši karirastega, revni pa rjavega. Karirasti vzorci tu niso igrali nobene vloge.

⁴³ Mit o tem, da ima vsak klan svoj vzorec tartana (in to v času, ko so klani dejansko razpadali), sta poskušala utrditi brata Allen (ki sta se kasneje preimenovala v Hay in nato celo v Stuart). Leta 1842 sta objavila knjigo *Vestiarium Scoticum*, za katero sta trdila, da je ponatis originala iz leta 1571, v kateri so bila opisana oblačila prebivalcev Višavja in naslikani vzorci tartana, ki naj bi pripadali določenim klanom. Dve leti kasneje sta objavila še knjigo *The Costume of the Clans*, ki se je sklicevala na nepreverljive zgodovinske vire in tudi opisovala oblačila v Višavju. V svoji tretji knjigi *Tales of a Century* (1846) pa sta šla predaleč in trdila, da sta modre krvi in naslednika dinastije Stuart. V reviji *Quarterly Review* se je pojavil članek neznanega avtorja, ki je vse njune knjige raztgal in brata razkrinkal. Kljub temu pa jima je uspelo, da se je njuna razdelitev vzorcev tartana glede na klane obdržala. Njunim knjigam so namreč sledile še nekatere, ki so opisovale vzorce tartana, a vendar so večinoma le sledile njunim navedbam. (Trevor-Roper v Hobsbawm in Ranger, 1998: 31–41)

dojemali kot kontrarevolucionarje, ki se borijo za obnovitev absolutne monarhije, ampak kot romantične patriote, ki niso več grožnja državi, ampak so jih opevali s patosom in z nostalgijo. (Devine, 1999: 236)

Literati so pogosto opevali tudi lojalnost prebivalcev Višavja, saj so bili znani po tem, da so kljub brezupni situaciji ostali zvesti vodji (kljub razpadanju klanov so se v vojski obdržale nekatere njihove vrednote, kot je na primer lojalnost). Predvsem je bilo to opazno in pomembno v vojski in Velika Britanija je njihov vojaški potencial dobro izkoristila. Zelo hitro so se iz »izdajalcev na strani kralja Jakoba« spremenili v »heroje imperija«. (Devine, 1999: 240)

S tem, ko je Višavje postajalo slavno, so se zanj začeli zanimati tudi intelektualci iz drugih delov države. Območje je bilo še vedno gospodarsko nerazvito in oblikovati so se začeli programi za napredek. Prebivalce Višavja so smatrali za primitivno družbo oz. svoje prednike (ki živijo še danes), ki jih je potrebno natančneje spoznati in proučiti⁴⁴. Višavja niso imeli več za odbijajočo divjino, ampak je postalo lepa, romantična in navdiha polna dežela, kamor so začeli prihajati turisti iz višjega sloja Velike Britanije (turizem so omogočile tudi boljše ceste, parniki in železnice).

Celotna Škotska je torej za svoje sprejela simbole Škotskega višavja. Pojav se imenuje iznajdba tradicije (Invention of Tradition), s katerim so Škoti hoteli pokazati družbeno kohezijo, skupinsko pripadnost narodu in dokazati, da je narod še vedno trden. (Hobsbawm v Hobsbawm in Ranger, 1998: 9) Obstajala je namreč grožnja razvitejše Anglije, da bo Škotsko asimilirala. Škotska je postajala vse bolj podobna Angliji, zato se je obrnila na Višavje, da je dobila svoje simbole in maksimirala razliko z Anglijo. Višavje oz. sprejemanje simbolov Škotskega višavja je poskrbelo, da se je ohranila ločena, samostojna Škotska identiteta, ki pa ni ogrozila unije z Anglijo; ravno nasprotno, škotski vojaki so v službi britanskega imperializma še bolj utrdili unijo.

K utrditvi narodnega ponosa je pripomogla tudi kraljica Viktorija, ki je na Škotskem višavju dala zgraditi rezidenco Balmoral. Medtem, ko je Irsko obiskala samo štirikrat,

---

⁴⁴ Za označevanje Višavja se je pojavljal celo izraz Škotska preteklost na njenem pragu (the Scottish past on the doorstep). (C.W.J. Withers v Devine, 1999: 241)

je v Balmoralu preživljala jesenske počitnice vsako leto, kar je dalo nek občutek pomembnosti tudi prebivalcem Višavja, ki so bili do tedaj večinoma potisnjeni na rob.

4.4 – IMIGRANTI NA ŠKOTSKEM IN NJIHOV VPLIV NA KULTURO

Škotska se od ostalih evropskih dežel razlikuje po tem, da sta zanjo značilni visoki stopnji emigracije⁴⁵ in imigracije. Od združitve štirih kraljestev leta 1018 do leta 1800, ko se je začel prvi val imigracije, se je razvil koherenten občutek škotske narodne identitete, ki je ločeval domačine od priseljencev glede na vero, jezik, kulturo. V 19. in 20. stoletju so se na Škotsko naseljevali predvsem Irci, Italijani, Litvanci, Židi, Poljaki, Azijci in Angleži. Vsi so ali po svoje vplivali na škotsko kulturo ali pa so se asimilirali.

- **KATOLIŠKI IRCI**

Katoliški Irci so imeli velik vpliv, saj so bili največja od priseljenjskih skupin (leta 1851 so predstavljali 7,5% populacije na Škotskem). Največ so se naseljevali na zahodni škotski obali, kjer je katoliška manjšina postala precej močna (predvsem na začetku 20.st., ko so se priselili tudi Italijani). (Bertolini, 1995: 121) Večinoma so bili zelo revni, na Škotskem pa so kot industrijski delavci igrali pomembno vlogo pri razvoju gospodarstva oz. težke industrije. Obenem so bili zaradi svoje drugačnosti (vere, načina govora, kulture) tudi grešni kozli in krivci za vse družbene probleme na Škotskem (alkoholizem, bolezni). Tako je počasi nastala ločena, introvertirana etnična skupnost, ki je imela do leta 1900 svoje cerkve, šole, organizacije, politične cilje in nogometna moštva. Položaj se je kasneje izboljšal, ko so bile npr. v državni šolski sistem vključene tudi katoliške irske šole. Katoliški Irci so se v škotsko družbo integrirali, ne da bi se asimilirali.

---

⁴⁵ Med leti 1821 in 1915 je samo s Škotske emigriralo dva milijona ljudi, kar je veliko, sploh glede na število prebivalstva na Škotskem. Največ ljudi se je izselilo s področja Škotskega višavja, ki je med leti 1841 in 1861 izgubilo tretjino vsega prebivalstva. Kasneje je večina emigrantov izvirala iz Nižavja. Tu je opazen tudi paradoks, saj je bila Škotska v tem času ena najbolj uspešnih dežel na področju industrije in kmetijstva, a je kljub uspehu izgubljala prebivalce. (Devine, 1999: 468, 475)

- PROTESTANTSKI IRCI

To so bili prezbiterijanci na Irskem in potomci Škotov, ki so se v 17. st. izselili na Irsko, predvsem v Ulster. S Škotsko in njeno kulturo pa so ves čas ohranjali stike, (s trgovanjem, izobraževanjem in družinskimi povezavami). Najbolj so s Škotsko sodelovali delavci v tekstilni industriji, ki so iz Ulstra prišli izobraževati in inštruirati Škote, druga največja skupina pa so bili študenti z Irske⁴⁶.

Prezbiterijanci so se z Irske na Škotsko priselili v dveh valovih. Prvi val se je zgodil leta 1798, ko je zaradi etničnega čiščenja in netolerance med katoliki in prezbiterijanci prišlo do upora slednjih, ki se je končal s 30.000 žrtvami. Drugi val imigracije je potekal v 20-ih in 30-ih letih 19. stoletja, ko se je na Škotskem razvijala (tekstilna in kovinska) industrija. Istočasno je bila industrija v Ulstru v zatonu in selitev na Škotsko se je prezbiterijanskim Ircem ponudila kot odlična rešitev: več je bilo možnosti za zaposlitev, kultura jim je bila poznana, v veri se niso razlikovali. S selitvijo na Škotsko jim ni bilo potrebno razvijati ločene skupinske identitete in so se lažje asimilirali v družbo.

4.5 – RAZVOJ ŠKOTSKE KULTURE V 20. STOLETJU

Gospodarski razvoj po drugi svetovni vojni je privabil nov tok imigrantov, predvsem iz azijskih držav (Indija, Pakistan). Rasna nestrpnost Škotov do Azijcev se je povečala, medtem pa se je zmanjšala nestrpnost do potomcev katoliških Ircov. Diskriminacija je bila vse manjša zaradi pomanjkanja delovne sile in verska pripadnost delavcev ni bila več pomembna.

Razvoj in višji standard je vplival tudi na razvoj kulture: odvijati so se začeli kulturni festivali (npr. Edinburgh Festival), razvijala se je škotska opera, začelo se je oživljanje ljudskih pesmi, ki je imelo dolgotrajen vpliv na razvoj moderne škotske kulture. Nov razcvet je predvsem med mladimi utrdil tudi duh neodvisnosti Škotske.

---

⁴⁶ Na glasgowski univerzi jih je bilo vedno več kot 10% vseh študentov.

Nova vitalnost škotske kulture je pripomogla tudi k vse večji podpori škotske samouprave. Opravljale so se raziskave škotske zgodovine, literature, politike in družbe. Pisatelji, katerih dela so izhajala iz realnosti urbane Škotske, so doživljali velik mednarodni uspeh, rock skupine so širile galščino⁴⁷, proslavljali so se tudi slikarji, pesniki in skladatelji. Radio in televizija sta dobivala vse bolj škotsko vsebino, leta 1990 je bila podprta tudi ideja o ustanovitvi škotskega muzeja, ki ga je leta 1998 odprla sama britanska kraljica. Nekateri znanstveniki dogajanje na Škotskem primerjajo celo s »tiho revolucijo⁴⁸«, ki se je v 60-ih dogajala v Quebecu v Kanadi.

Vse to je seveda vplivalo tudi na ohranjanje in utrjevanje škotske narodne identitete. Le-ta se je torej tudi po kulturni plati ločila od angleške in še bolj seveda od ostalih.

---

⁴⁷ Popularna kultura je bila močen dejavnik v razvoju nacionalizma. Njeni glasniki so bile predvsem rock skupine, ki so poleg galščine širile tudi »škotskost« tako doma kot v tujini. Na pop koncertih se je pokazala zelo močna povezava med glasbenim in političnim nacionalizmom. Mladi, ki so bili najbolj dovzetni za popularno kulturo, so razvili močan smisel za škotsko identiteto in postali celo bolj nacionalistični kot starejše generacije njihovih staršev in starih staršev. (McCreadie, 1991: 45)

⁴⁸ »Tiha revolucija« ali »Quiet Revolution« je izraz, ki se uporablja za opis dogajanja v kanadskem Quebecu. Vse večja kulturna aktivnost je pomagala premostiti razpoke znotraj skupnosti, ki je nastajala po letu 1945, in tako med prebivalci omogočila bolj enotno gibanje za samoopredelitev. (Devine, 1999: 609)

5 – ŠKOTSKA IDENTITETA SKOZI ZGODOVINO IN DANES

Narod lahko utrjuje svojo identiteto z dokazovanjem svojega zgodovinskega obstoja in kontinuitete. Tudi Škoti svojo zgodovinskost dokazujejo že dolga stoletja. Ozemlje današnje Škotske je bilo naseljeno že od kamene dobe naprej, vendar pa se natančnejši zgodovinski podatki o življenju in ljudeh na tem področju začnejo z zasedbo Rimljanov. Le-ti so najprej osvojili današnjo Anglijo (ki je bila takrat imenovana Južna Britanija), nato pa še današnjo Škotsko (oz. takratno Severno Britanijo), ki so jo Rimljani imenovali tudi Alba⁴⁹. (Bertolini, 1995: 121) Pri osvajanju so imeli največ težav s prebivalci Škotskega Višavja, ki so živeli v plemenih in se za Rimsko nadvlado niso zmenili. Na sploh je 300 let⁵⁰ rimske uprave pustilo precej več posledic na področju Južne Britanije (ljudje so se učili latinščine, prevzeli način oblačenja in arhitekturo), kot pa na področju Severne Britanije, kjer na Rimljane spominjajo le še ceste in preostanki zidov.

V rimskih časih je opaziti trend združevanja, ki je kasneje pripeljal v oblikovanje skupne škotske identitete. Ob zasedbi Rimljanov so bili prebivalci Severne Britanije razdeljeni na 17 med seboj sovražnih plemen. Brown (19???: 25) navaja, da so približno sto let po odhodu Rimljanov na istem ozemlju obstajala le še štiri kraljestva, ki so sovpadala s štirimi ljudstvi:

- *Pikti*⁵¹ naj bi bili keltskega izvora in so nadzorovali največ ozemlja, saj so živeli na Škotskem Višavju ter v delu Škotskega nižavja, ime pa so jim dali Rimljani, saj so pred vsakim bojem poslikali svoja telesa.
- *Škoti* so bili keltskega izvora, priselili pa so se s področja severne Irske (ki se je tedaj imenovala Scotia), bili so kristjani in govorili galski jezik.
- Tudi *Britanci* so bili keltskega izvora, govorili pa so podoben jezik kot prebivalci Walesa. Rimljani so po njih poimenovali cel otok.
- *Angli* so se priselili iz Nemčije in govorili angleško.

---

⁴⁹ Glej prilogo 9.1: stran 60.

⁵⁰ Rimljani so Severno Britanijo zasedli leta 86 n.š., otok pa so zapustili leta 412 n.š., ko je bila Južna Britanija istočasno napadena s Severne Britanije, z Irske in iz Nemčije.

⁵¹ Beseda izhaja iz latinske besede »*Pictus*«, ki pomeni »pobarvan«. (Brown, 19???: 25)

Kraljestva oz. njihovi prebivalci so si bili med seboj torej zelo različni (predvsem po izvoru in jeziku, ki so ga govorili). Štiri kraljestva so bila med seboj stalno v vojnah in združitvah je bila možna le, če je eden od kraljev postal tako močan, da je premagal ostale tri. To je uspelo škotski kraljevski rodbini, ko je najprej Kenneth MacAlpin premagal Pikte, njegov naslednik Malcolm II. Angle, do prestola Britancev pa je prišel s poroko in dedovanjem. Leta 1018 je tako Severni Britaniji zavladal en skupni kralj in posledično se je razširila tudi uporaba imena Škotska. (Brown, 19???: 36 – 40)

Med prebivalci je v začetku ostalo zakoreninjeno sovraštvo in spomin na stalne vojne med kraljestvi, česar ni bilo mogoče preseči čez noč. Poleg tega je vladarjem precej preglavic povzročala družina iz kraja Moray, ki je zahtevala škotsko krono (v času, ko je družino Moray vodil Macbeth, je za nekaj let celo zavzel prestol⁵²). Vse to je precej oteževalo nastanek enotne identitete prebivalcev Škotske. Popolno enotnost države je dosegel kralj David I. (1124 – 1153), ki je uspel zgladiti notranje spore in premagal zunanje nasprotnike.

Nastala je torej nova država⁵³, katere prebivalci (predniki današnjih Škotov) v začetku niso imeli veliko skupnega. Povezovalo jih je le dejstvo, da živijo na skupnem teritoriju, ki mu vlada en sam kralj. Pripadanje novemu, združenemu teritoriju jih je pripeljalo do postopnega medsebojnega povezovanja.

5.1 – ZGODOVINSKI BOJI ZA NEODVISNOST

Že v začetku sem pisala o tem, da je škotska država izgubila svojo samostojnost in si jo je podredila Anglija. Prvi, ki se je temu uprl, je bil legendarni William Wallace, ki danes velja za enega najpomembnejših škotskih borcev za neodvisnost⁵⁴.

---

⁵² Macbeth je vladal od leta 1040 do 1057, okrog njegovega imena pa so postopoma nastajale mnoge legende. Skupaj sta jih zbrala pisca John of Fordun in Hector Boece, nato pa jih je pisatelj Holinshed uredil in objavil v svoji knjigi *Cronicle*. Prav tam jih je v 17. st. našel dramatik William Shakespeare in jih uporabil v eni od svojih dram, *Macbethu*. (Dictionary of British Kings and Queens, 1995: 178)

⁵³ Približno v istem obdobju se je podoben proces združevanja manjših kraljestev dogajal tudi južno od Škotske, kjer je nastala Anglija oz. Angleško kraljestvo. Tako sta skoraj istočasno nastali dve sosednji kraljestvi, ki sta bili naslednjih petsto let skoraj neprestano med seboj sprti in v vojnah zaradi želja po povečanju svojega teritorija. (Brown, 19???: 51)

Nato se je Angležem uprl plemič Robert Bruce, ki se je sam okronal za škotskega kralja in se boril proti Angležem⁵⁵. Njegova najpomembnejša (in tudi v škotsko zgodovino zapisana med najpomembnejše) zmaga je bila v bitki pri Bannockburnu leta 1314, kjer je škotska vojska dokončno porazila angleško in je Škotska spet postala svobodna. Najpomembnejše pri tej bitki je dejstvo, da je Škotska zopet postala svobodna država, Škoti pa so se bolj kot kdaj koli prej počutili pripadnike iste države. (Brown, 19???: 168)

Zanimivo je tudi, da je bila leta 1320 sestavljena Arbroathska deklaracija (Declaration of Arbroath), »najizrazitejši manifest nacionalizma, ki ga je napisala srednjeveška Evropa«. V deklaraciji so ljudje podpirali kralja Roberta Brucea, če bo dokončal boj za neodvisnost in Škotske ne bo podvrgel angleškemu kralju. (Fraser, 1995: 113)

Kljub temu angleški kralj ni hotel priznati svobodne Škotske, zato je Škotska nadaljevala z vojno proti Angliji, ki se je končala leta 1328 s sporazumom, v katerem je bila Škotski in njenemu kralju priznana svoboda. Ta vojna je v zgodovino zapisana kot vojna za neodvisnost (War of Independence). Vojna je imela tako negativne kot pozitivne posledice:

- po vojni je bila Škotska (gospodarsko) uničena in še revnejša kot prej,
- močno se je utrdila narodna zavest, Škoti so dokončno postali en narod in se tega zavedali. Imeli so državo, za katero so se borili in njihova dolžnost je bila braniti jo pred sovražniki. (Brown, 19???: 180)

Brown tu sicer že govori o narodu, pa vendar je težko reči, da so bili v 14. stoletju Škoti že narod v današnjem pomenu besede (kot je opisano v prvem, teoretičnem delu naloge). V tem času je šlo bolj za teritorialno identiteto. Prebivalci ozemlja Škotske so začutili neko skupno pripadnost in lojalnost škotski državi, kar je bila njihova skupna točka, na kateri so lahko gradili in se povezovali tudi na drugih področjih življenja (cerkev, šolstvo...).

---

⁵⁴ Ker ni bil plemič in ni imel svoje vojske, je ob sebi zbral somišljenike in enega za drugim premagoval angleške upravnike na Škotskem. Vendar pa so bili Angleži zanj premočni in so ga premagali.

⁵⁵ Njegova vojska je bila sicer za polovico manjša od angleške, a so Škoti uporabljali drugačno vojaško taktiko in bili zato uspešnejši.

V istem stoletju (natančneje, leta 1371) je škotski prestol zasedla rodbina Stuart, ki je precej zaznamovala škotsko zgodovino, saj je Škotski vladala več kot 300 let (Angliji pa 86 let). Njena vladavina se je končala s slavno revolucijo leta 1688, ko je Jakob VII. in II. zbežal v Francijo. Dinastija Stuart in njeni zavezniki so kasneje še nekajkrat skušali s silo zavzeti prestol, a brez uspeha.

Omenjeni dogodki so v starem in srednjem veku pripomogli k oblikovanju škotske narodne identitete, danes pa so nepogrešljivi pri ohranjanju le-te. Ločena škotska identiteta se je razvijala s pomočjo kulta škotskih svetnikov (sv. Andrej, Columba, Margareta). Razvila pa se je tudi s pomočjo cerkve, ki je bila eden od glavnih združevalnih dejavnikov. (http://www.bbc.co.uk/history/scottishhistory/earlychurch/features_earlychurch_reformedorders2.shtml) Eden od načinov ohranjanja narodne identitete je namreč tudi poudarjanje zgodovinskosti naroda, učenje o narodovi zgodovini v šoli, kult narodnih herojev, obeleževanje zgodovinskih dogodkov, ki so pripomogli k nastanku naroda...

5.2 – DOKAZOVANJE ZGODOVINSKE VLOGE ŠKOTSKE V SKUPNI DRŽAVI

Združitev Anglije in Škotske leta 1707 je med Škoti in Angleži nižjih razredov naletela na odpor. Z novo državo je nastala oz. bila izumljena tudi nova nacija Britancev, občutek britanskosti pa je bilo ljudem potrebno še vcepiti. Prebivalci Anglije združitve niso sprejeli zelo odkritosrčno, ampak so novo državo videli bolj kot Anglijo z novim dodatkom. Povsem nasprotno pa je bilo mnenje škotske elite, ki je menila, da ustvarjajo nekaj drugačnega in mogočnejšega – Veliko Britanijo, v katero bodo prispevali enak delež kot Angleži in se tako vpisali tudi v svetovno zgodovino kot tvorci enega najmočnejših imperijev. (Fraser, 1995: 114)

Ob navdušenju nad novo državo so tudi zgodovinarji z začetka 18. stoletja obdobje pred združitvijo 1707 označevali kot mračno in barbarsko, poskušali zanikati keltske korenine (in galski jezik) in dokazati, da so njihovi predniki saksonskega izvora, ter se tako povezati z Angleži. Škotska zgodovina naj ne bi bila resna zgodovina in ne vredna poučevanja na univerzah, saj naj do leta 1707 ne bi bila prinesla nobenega razvoja. (Fraser, 1995: 116, 117) Skozi stoletja so sicer ohranjali veliko svojih tipičnih

in tradicionalnih institucij (banke, časopise, športne reprezentance, knjižnice, orkestre, muzeje...) in skrbeli za ohranjanje romantičnega image-a. Obenem so dovolili, da se je razvila anglocentristična percepcija skupne države v njihovih lastnih šolah: škotska zgodovina je bila zapostavljena v korist angleško-orientirane britanske zgodovine, ki je Škotsko predstavila kot revno in nerazvito deželo⁵⁶. Literarni avtorji, ki so v tem obdobju kljub splošnemu nasprotovanju pisali v škotščini, so bili vsi po vrsti prezrti. Namesto o njih so se učenci v šolah učili le o istodobnih avtorjih, ki so pisali v čisti angleščini. Pa vendar se je mnenje intelektualcev že ob koncu istega stoletja obrnilo v popolno nasprotje.

Proti koncu 18. stoletja so Škoti morda ugotovili, da njihova narodna identiteta zahaja v krizo in so razlike med Škotsko in Anglijo vse manjše. Zato se je trend obrnil: urbani del Škotske se je začel zanimati tudi za škotsko zgodovino in začel utrjevati narodno zavest s pomočjo kulta narodnih herojev. Robert Burns je postal najpomembnejši škotski pesnik, lik Williama Wallacea je ponovno oživel kot heroj vojn za škotsko neodvisnost v številnih epskih pesnitvah. Čeprav se je sam boril za neodvisno Škotsko, ga meščani niso jemali kot motiv za zahtevo neodvisnosti oz. osamosvojitve od Velike Britanije, ampak kot spomin na škotsko zgodovino. Prav zaradi Wallaceovega boja naj Škoti nikoli ne bi bili podrejeni in so lahko z Angleži enakovredno ustanovili unijo. Na ta način je bila dosežena tudi nekakšna sprava med škotskim nacionalizmom in lojalnostjo uniji. (Devine, 1999: 295)

5.3 – ŠKOTSKA IDENTITETA DANES

V zadnjih desetletjih so se znanstveniki lotevali raziskovanja identitete prebivalcev Škotske. Navadno so v raziskavah ljudje vprašani, kako bi se opisali:

% v stolpcih	1986	1992	1997	1999	2000
Škot ne Britanec	39	19	23	32	37
Bolj Škot kot Britanec	30	40	38	34	31
Enako Škot in Britanec	19	33	27	23	21

⁵⁶ Tako so tudi sami delno krivi za nejasno podobo Škotske (v odnosu do Anglije), ki se je razvila v svetu.

Bolj Britanec kot Škot	4	3	4	3	3
Britanec ne Škot	6	3	4	4	4
Nič od navedenega	2	1	2	4	4

Vir: (McCrone, 2002)

Če so bili vprašani prislijeni v izbiro le ene od dveh identitet (škotske ali britanske), je opazen trend širjenja škotske identitete. Še leta 1979 (leto prvega referendumu za avtonomijo!) se je za Škote opredelilo le 56% vprašanih, leta 2000 pa 80%. (McCrone, 2002)

McCrone (2002) je v svoji raziskavi prišel do zaključka, da ljudje dajejo prednost škotskosti nasproti britanskosti; ne glede na spol, družbeni razred, veroizpoved ali regijo. Kljub temu, se jih večina opredeli z dvojno identiteto: Škoti ostajajo Britanci. V primerjavi z Anglijo in Walesom pa precej bolj poudarjajo škotskost nad britanskostjo. Ljudje na Škotskem tudi jasno razločujejo med »narodno« (škotsko) in »nacionalno« ali državno (britansko) identiteto (kar npr. v Angliji ne velja). McCrone je tudi ugotovil, da »biti Škot« pomeni identiteto bolj v »prostorskem smislu«, kot pa v »plemenskem smislu«. Prebivalci se opredeljujejo za Škote že glede na dejstvo, da tam živijo in ne toliko glede na svojo etnično pripadnost. Tako se tudi mlajše generacije azijskih imigrantov opredeljujejo kot npr. škotski muslimani ali škotski Pakistanci. Škotskost se je skozi zgodovino tudi spreminjala. Če so bile še v 19. st. podlaga za škotsko identiteto religiozne (prezbiterijanske) vrednote, je današnja škotska identiteta sekularna, napredna in liberalna. Ne obstajajo neka močna religiozna ali jezikovna določila, ki bi definirala škotsko identiteto, kar ji daje tudi neko odprtost.

6 – RELIGIJA V ŠKOTSKI NARODNI IDENTITETI

Religija je od nekdaj predstavljala pomemben del škotske identitete. Že v času rimske zasedbe se je na ozemlju današnje Škotske začelo širiti krščanstvo. Leta 350 je bil namreč rojen Sv. Ninian, ki je prvi začel širiti krščansko⁵⁷ vero. Le-ta je kasneje igrala pomembno vlogo pri oblikovanju in spreminjanju identitete Škotov. Pripomogla je namreč k združevanju prvotnih štirih kraljestev in kasnejšemu nastanku enega naroda. Prebivalci so vero prevzemali in postala je njihova pomembna skupna točka, ki jih je združila.

6.1 – PREHOD S KATOLIŠKE NA PROTESTANTSKO VERO

Preobrat v škotski identiteti se je zgodil v 16. stoletju. Do tedaj je bila Škotska katoliška država in vse, ki so širili druge doktrine (predvsem protestantizem), so kot heretike zažigali na grmadah. Kljub temu se je iz Nemčije na britanskem otoku že močno razširil protestantizem (prvi škotski protestant je bil Patrick Hamilton). (Brown, 19???: 294) Istočasno je bila Škotska zaveznica Francije in sovražnica Anglije. Spor med Škotsko in Anglijo se je najbolj zaostрил leta 1531, ko je Anglija tudi uradno postala protestantska država, Henrik VIII. pa poglavar Anglikanske cerkve.

Ker pa se je angleški kralj Henrik VIII. (obkrožen s katoliškimi državami Irsko, Škotsko in Francijo) prestrašil napada, je od Škotske zahteval zavezništvo. Škotski kralj Jakob V. je to seveda zavrnil in vztrajal pri zavezništvu s Francijo, saj se je bal širjenja reformacije na Škotskem in nevarnosti, da hoče angleški kralj zasesti tudi škotski prestol. Vendar se je lahko zanesel le na podporo škotskega katoliškega klera. Plemiči so na drugi strani medtem že menili, da bi bilo za Škotsko bolje, če bi izboljšala odnose z Anglijo. (Brown, 19???: 293)

---

⁵⁷ Obstajali sta dve krščanski cerkvi: irska in rimska. Na Škotskem je bila močnejša in prevladala rimska, ki je vladala tudi v celinski Evropi.

Medtem, ko so potekali stalni boji med Anglijo in Škotsko, se je protestantizem po Škotskem neustavljivo širil (najbolj znan širitelj je bil John Knox). Njegovi nasprotniki so ostali le pripadniki klera ter kraljica Marija (Mary, Queen of Scots), ki ji je na pomoč priskočila tudi (katoliška) francoska vojska. Škotski plemiči so prestopali med protestante in kmalu se je vnela tudi državljanska vojna. (Ross, 1998(a): 19, 25)

Na eni strani so bili torej kraljica in katoliški kler, ki jima je pomagala francoska vojska. Le-ta je bila zelo nepriljubljena, saj se zaradi drugačnega jezika s prebivalci in škotskimi sovojaki niti niso mogli sporazumevati. Na drugi strani je bilo škotsko plemstvo, ki mu je na pomoč priskočila angleška vojska. Oboji so namreč menili, da ni pametno, da se državi stalno bojujeta, saj živita in istem otoku in govorita (skoraj) isti jezik. Vse skupaj je pripeljalo do nenavadne situacije: Škoti so se prvič v zgodovini borili skupaj z Angleži (ki so bili do tedaj sovražniki) proti Francozom (ki so bili do tedaj zavezniki).

Leta 1560 se je vojna končala z zmago protestantov in izgonom francoske vojske in v parlamentu so kot edino dovoljeno uzakonili protestantsko vero (kljub dejstvu, da je bila kraljica katoličanka in prav tako še večina prebivalstva najnižjih slojev). (Brown, 19???: 323 – 325)

Nov spor se je nato vnel med samimi protestanti, saj sta obstajali dve vrsti protestantizma: škofovstvo in prezbiterijanstvo⁵⁸. Generalna skupščina škotske cerkve se je odločila za prezbiterijanstvo in ukinila škofovske funkcije, saj so morali biti duhovniki vsi istega ranga. Odločili so se tudi, da se parlament in kralj ne moreta vmešavati v učenje in delo cerkve. Kmalu za tem je zasedal parlament in (na željo kralja Jakoba VI. in I.) vsilil nasprotno: kralj je postal poglavar cerkve, uveljavljeno je bilo škofovstvo in škofo je na funkcije imenoval kralj. Za uvedbo škofovstva na Škotskem je imel svoje razloge tudi kralj: z nastankom personalne unije je želel državi zblížati⁵⁹, vendar mu to ni uspelo. (Brown, 19???: 378, 390, 397)

---

⁵⁸ Prezbitierijanstvo je verska ločina, ki zavrača škofovsko oblast (Verbinc, 1989: 570) in se je utrdila na Škotskem. Njemu nasprotno je škofovstvo, ki škofovsko oblast podpira in se je razvilo v Angliji.

⁵⁹ Kralj je namreč menil, da je on sam tisti, ki odloča o tem, kaj je dobro za ljudstvo in kaj naj uči cerkev, zato je vsilil precej svojih dokumentov. Prav njegov načina vladanja z vsiljevanjem, ki so ga posnemali tudi njegovi nasledniki, je kasneje pripeljal do izгона dinastije Stuart (ki ji je pripadal Jakob VI. in I.) s prestola.

Po revoluciji in odhodu dinastije Stuart s prestola se je zopet postavilo vprašanje, katero cerkev vrniti na Škotsko. Leta 1690 je parlament dokončno uzakonil prezbiterijansko cerkev. Zanj se je od prihoda protestantizma zavzemala večina prebivalcev vključno s plemiči. Medtem so škofovstvo zagovarjali le kralji, saj je bila ta oblika cerkvene strukture uveljavljena v Angliji. Z zavzemanjem za prezbiterijanstvo in njegovim dokončnim uzakonjenjem, se je Škotska nekako osamosvojila oz. ločila od Anglije v cerkvenem smislu in pokazala, da je drugačna in ima svojo identiteto.

6.2 – VERA IN CERKEV NA ŠKOTSKEM PO ZDRUŽITVI

Prezbiterijanska cerkev (imenovana tudi Kirk) je v začetku močno nasprotovala združitvi Škotske in Anglije, saj naj bi bila ogrožena njena prezbiterijanska tradicija. Cerkev je tako postala največji nasprotnik združitve in s pridigami na svojo stran pridobila večino prebivalcev⁶⁰. Situacija se je umirila novembra 1706, ko je bil sprejet Zakon o varnosti škotske cerkve (Act of Security of the Church of Scotland), ki je zagotavljal, da bosta prezbiterijanski sistem in že pridobljene zgodovinske pravice cerkve osnovna pogoja za združitev. Ta zakon je bil kasneje vključen tudi v sam Sporazum o uniji.

Vera je bila od nekdaj pomemben sestavni del škotske narodne identitete in je pripomogla k njenemu ohranjanju. Bila je namreč edina skupna točka različnih slojev, povezovala je Škote med seboj in jih ločevala od drugih narodov⁶¹. Od leta 1707, ko Škotska ni več imela svojega parlamenta, je nadomestek zanj predstavljala prav Generalna skupščina (General Assembly) prezbiterijanske cerkve, ki se je sestajala enkrat letno. (Fraser, 1995: 115)

Industrializacija je v drugih delih Evrope močno vplivala na odnos ljudi do vere in cerkve, lojalnost cerkvi se je manjšala in družba je postajala vse bolj sekularizirana. Na Škotskem se je ta proces začel šele proti koncu 19.st. in kljub temu je v času

---

⁶⁰ V tem času so bile v Edinburghu pogoste demonstracije, ki so se kasneje razširile še na jugozahod. Pojavljale so se tudi govorice o oboroženi vstaji Škotov proti uniji.

⁶¹ Sosednji narodi so se od Škotov namreč razlikovali tudi v veri. Na primer Angleži so imeli anglikansko vero, Irca pa katoliško.

industrializacije vera ostala precej močna sila v življenju ljudi, vplivala na njihove vrednote in utrjevala skupno identiteto⁶².

Škotska cerkev je igrala pomembno vlogo tudi v okviru britanskega imperija. Prav misijonarji (npr. David Livingstone) so bili tisti, ki so širili prezbiterijansko vero v britanskih kolonijah. (Devine, 1999: 366)

6.3 – RAZPAD ŠKOTSKE CERKVE IN IZGUBA NJENE POMEMBNE VLOGE V OHRANJANJU NARODNE IDENTITETE

Kljub lojalnosti svojih vernikov je imela škotska cerkev precej težav s svojo strukturo in ureditvijo. Od leta 1712 je namreč veljal Zakon o zaščitnikih (The Patronage Act), po katerem so lastniki posestva (na katerem je delovala določena župnija) lahko sami imenovali cerkvene funkcionarje, kar je cerkev smatrala kot vmešavanje posvetne oblasti v cerkvene posle ter kot podrejanje cerkve željam veleposestnikov.

Ravno vprašanje imenovanja cerkvenih funkcionarjev je pripeljalo do hudega spora znotraj škotske cerkve. Na zasedanju Generalne skupščine leta 1843 je veliko duhovnikov protestno zapustilo zasedanje. Skoraj 40% duhovnikov je nato ustanovilo svojo, Svobodno škotsko cerkev (Free Church of Scotland) in s tem pokazalo, da so lahko svobodni in duhovno neodvisni. Ker ni imela zaščitnikov, se je nova cerkev preživljala s prostovoljnimi prispevki vernikov. (Devine, 1999: 376) Nova cerkev ni dovoljevala vmešavanja države v cerkvene zadeve in je med vernike privabila predvsem volivce in predstavnike Liberalne stranke.

Razpad cerkve je bil hud udarec za škotsko narodno identiteto, saj cerkev ni mogla več govoriti v imenu celotnega naroda. (Fraser, 1995: 115) Po izgubi neodvisnosti,

---

⁶² Močan vpliv vere na družbo se vidi v njenem načinu življenja. Vse do sredine 20. st. na primer je bilo ob nedeljah na Škotskem vse zaprto in nobenih napovedanih dogodkov. V 18. stoletju so bili problemi nastanitve brezdomcev, zdravstveni problemi ter kriminal obravnavani in reševani z verskega stališča in ne s stališča stopnje civiliziranosti družbe, za reševanje teh problemov pa je bila zadolžena cerkev. Predstavniki posvetnih oblasti so bili istočasno visoki predstavniki verskih krogov. V začetku 20. stoletja je bila cerkev tista, ki je organizirala največ prostočasnih dejavnosti. Kljub množičnim obiskom nogometnih tekem, kino predstav in plesnih dvoran, so aktivnosti v organizaciji cerkve (taborniki, nedeljske šole, glasbene skupine) privabile največ ljudi.

ukinitvi škotskega parlamenta in priključitvi v Veliko Britanijo je bila cerkev edina institucija, ki je večino Škotov⁶³ medsebojno združevala in jih obenem ločevala od drugih narodov. Vera je bila namreč tista, ki je bila del vsakdanjega življenja ljudi, narekovala njihov način življenja, običaje in vrednote. Z razpadom cerkve pa je na dva dela razpadla še ena od osnov, na kateri so Škoti lahko utemeljevali svojo narodno identiteto.

Vse šibkejša vloga cerkve je bila opazna tudi v vsakdanjem življenju in vladnih odločitvah. Cerkev je počasi izgubljala svoje družbene funkcije, kot so bile skrb za revne in izobraževanje otrok, prevzemala pa jih je država. Poleg tega se je proti koncu 19. stoletja med pripadniki višjih slojev širila anglikanska vera, med pripadniki nižjih slojev pa je bilo tudi vse več imigrantov z Irske, ki so bili katoliki⁶⁴. Počasi je presbiterijanska škotska cerkev izgubila vodilno vlogo pri skrbi za duhovno plat življenja na Škotskem.

---

⁶³ Dobršen del Škotske ni bil presbiterijanski: večji del Višavja je namreč ostal katoliški in v 16. stoletju ni prešel na protestantizem. (Litvinoff, 1997: 185)

⁶⁴ Na zahodnem delu Škotske so nastajala celo antikatoliška združenja, uperjena proti imigrantom z Irske.

7 – JEZIK(I) NA ŠKOTSKEM

Skupen jezik je izjemno močna vez v vsaki človeški skupnosti, saj omogoča medsebojno sporazumevanje članov te skupnosti in jih obenem loči od skupnosti, ki govorijo drugačen jezik. So pa tudi primeri, ko je narod nastal kljub jezikovni raznoterosti. Skozi zgodovino so se izoblikovale narodne meje, ki so vzdržale in se obdržale kljub jezikovnim posebnostim. (Južnič, 1981: 164, 165). Na primeru Škotske bomo videli, da le-ta sodi med te posebne primere.

7.1 – VLOGA JEZIKA PRI ZDRUŽEVANJU PREBIVALCEV ŠKOTSKE

Jezikovni problemi so se prvič resno pokazali ob združitvi štirih kraljestev v Škotsko kraljestvo. Notranje težave te nove samostojne države so bile predvsem jezikovne, ali pa so le-te pogojevale nadaljnje težave. Prebivalci so govorili dva različna jezika (galščino in angleščino) in se med seboj niso razumeli. Ker se niso veliko selili, tudi ni prišlo do mešanja med njimi, prepletanja in učenja jezikov ter medsebojnega razumevanja. Kasneje so se kralji poročali tudi z Angležinjami in bili bolj naklonjeni angleškim navadam in angleško govorečim prebivalcem Škotske, kar je povzročalo nezadovoljstvo in nemire med prebivalci, ki so govorili galski jezik.

Jezik, ki je navadno eden od elementov, ki združuje narod, je imel na Škotskem ravno nasprotno vlogo. Prebivalci Škotskega nižavja so govorili angleški jezik, prebivalci Škotskega višavja pa galščino, jezik keltskega izvora, ki se od angleščine precej razlikuje. Galščina (orig. Gaelic) ima samo 18 črk abecede: A, B, C, D, E, F, G, H, I, L, M, N, O, P, R, S, T in U, medtem ko angleščina pozna tudi črke: J, K, Q, V, W, X, Y in Z. Kljub manjšemu številu črk pa je jezik precej popoln. (Douglas, 1949: 163-167) Kot zanimivost in primerjavo lahko navedem nekaj najpogostejših besed:

<u>galsko</u>	<u>angleško</u>	<u>slovensko</u>
Alba	Scotland	Škotska
Albannach	Scotsman	Škot
Ban-Albannach	Scotswoman	Škotinja

Caraid	friend	prijatelj
Gaidheal	Gael	Gel
Sasunn	England	Anglija
Slainte	health	zdravje
Tigh	house	hiša
Uisge-beatha	whisky	viski

Očitno je, da si besede v galščini in angleščini med seboj niso niti malo podobne. Ker sta si jezika med seboj tako različna, se prebivalci različnih delov Škotske med seboj niso mogli razumeti, razen če so se drugega jezika naučili. Taka jezikovna razlika seveda ni mogla pripomoči k medsebojnemu zblizovanju prebivalcev.

Da narod postane bolj homogen in se izoblikuje, navadno govori svoj (en) jezik. Spremembe v tej smeri so se začele dogajati tudi na Škotskem. Margareta, žena kralja Malcolma III. Canmorea, ki je vladal od 1058 do 1093, je imela pomembno vlogo pri uveljavljanju angleščine na Škotskem. Na njeno pobudo so angleščino kot univerzalni jezik začeli uporabljati najprej na dvoru, počasi so začeli prevzemati tudi angleške navade. (Dictionary of British Kings and Queens, 1995: 181) Uporaba angleščine se je tako širila predvsem na področju Škotskega nižavja, v Višavju pa se je širila precej počasneje. Proti koncu 11. stoletja je angleščina postala pomembnejši in predvsem uporabnejši, uradni jezik⁶⁵ in prevladala nad galščino, čeprav le-ta še zdaleč ni začela propadati ali izumirati.

7.2 – POLOŽAJ JEZIKA PO ZDRUŽITVI ŠKOTSKE IN ANGLIJE

Po združitvi Anglije in Škotske in v času poveličevanja Velike Britanije (in imperija) so škotski intelektualci postali zelo zaskrbljeni tudi zaradi svojega »provincialnega« naglasa oz. jezika, ki so ga uporabljali. Škotščino oz. škotski naglas so smatrali kot inferiorno, tako kot naj bi bili inferiorni tisti, ki so jo govorili (delavci in kmetje). Nov standard je postala angleščina z jugovzhoda, izobraženci pa so si omislili nov konjiček: učne ure izgovorjave (učenja angleščine). (Fraser, 1995: 117) Predlagali so

⁶⁵ Zanimivo je dejstvo, da so bili škotski zakoni v srednjem veku napisani v škotskem jeziku, medtem ko so jih v Angliji pisali v latinščini.

celo uvoz kvalificiranih učiteljev angleščine iz Anglije. Želeli so spremeniti zaostali družbeni sistem v Višavju in uporabo galskega jezika ter podpirali uveljavljanje angleščine. S pomočjo lažje komunikacije v angleščini se je tudi v Višavje razširila industrijska revolucija. (Young, 1991: 446)

Galski jezik je vse od združitve štirih kraljestev v Škotsko doživljal napade in bil postavljen v podrejen položaj. Ker so ga večinoma govorili le prebivalci Višavja, ki so bili povezani tudi z vstajama dinastije Stuart, ga je vlada leta 1746 z zakonom za nekaj časa celo prepovedala.

Situacija se je delno izboljšala leta 1872 z novim zakonom o šolstvu. S tem zakonom je nadzor nad šolstvom prevzela država (prej ga je imela cerkev), tudi rezultati izvajanja zakona so bili dobri, saj je Škotska dosegla visoko stopnjo pismenosti državljanov, šole so bile postavljene tudi tam, kjer jih prej niso poznali, posebna izobraževanja pa so bila na voljo tudi učiteljem. (Devine, 1999: 398)

Posebnost v novem šolskem sistemu so bile osnovne šole v Višavju. Prebivalci so zahtevali obvezno učenje galščine, saj je bil veliki večini materni jezik, ki so ga uporabljali v cerkvi, literaturi in vsakdanjem komuniciranju, tako da ga niso zlahka opustili. Vendar so sami prebivalci Višavja angleščino videli kot jezik prihodnosti, gospodarskih priložnosti in družbenega napredka. Vlada obveznega učenja galščine ni odobrila; učenci so se je lahko učili na lastno željo in z državnim financiranjem.

Gospodarski razvoj je po drugi svetovni vojni dosegel tudi Škotsko višavje, kljub temu pa so se mlajše generacije selile z Višavja v mesta in tujino. To je imelo velik vpliv na ohranjanje galskega jezika. Z vse močnejšimi povezavami z Anglijo se je tudi v Višavju vse bolj uporabljala angleščina. Izseljenci, ki so iz Višavja prišli v Nižavje, pa so bili seveda ravno tako prisiljeni komunicirati v angleščini.

7.3 – POLOŽAJ JEZIKOV NA ŠKOTSKEM DANES

Angleščina je postala močnejša in pomembnejša, danes je najbolj razširjen in tudi uradni jezik na Škotskem.

Galščina je bila skozi stoletja vse manj v uporabi in danes ni več nepogrešljivi del škotske narodne identitete. Tekoče jo danes govori le 2% prebivalcev (največ na zahodnih otokih)⁶⁶. V zadnjih letih število ljudi, ki govorijo galščino, počasi narašča. Po ustanovitvi Škotskega parlamenta je nastalo tudi vse več iniciativ za oživljanje jezika: mnogi so se ga začeli učiti, oznake v parlamentu so v obeh jezikih (angleščini in galščini), parlamentarci imajo možnost razpravljati v obeh jezikih, škotska izvršna oblast ima celo ministra, ki je med drugim zadolžen tudi za galščino. Pojavljajo se tudi zahteve po uvedbi obveznega učenja galščine v šolah in uvedbi galščine kot drugega uradnega jezika. Vendar so ti procesi še na začetku in tudi naraščanje števila galsko govorečega prebivalstva je prepočasno, da bi lahko govorili o uspešni ponovni oživitvi jezika. Menim, da je bila galščina zgodovinsko pomemben del škotske narodne identitete, danes pa je precej daleč od tega, da bi bila sestavni del škotskosti. (<http://www.saor-alba.fsnet.co.uk/scottishidentity.htm#gaelic>)

Škotščina (tretji jezik, ki naj bi bil v uporabi na Škotskem) je nekoliko bolj razširjena kot galščina. Največ se jo uporablja v Nižavju, vendar tudi tam v neki mešanici z angleščino, ki je formalni jezik na Škotskem. Škotščino se uporablja v neformalni komunikaciji, včasih pa je bila široko uporabljana tudi v literaturi, predvsem v pesništvu (največji škotski pesnik Robert Burns je pisal v škotščini). (<http://www.saor-alba.fsnet.co.uk/scottishidentity.htm#scots>)

O položaju in pomembnosti jezikov na Škotskem danes nam precej pove tudi pogled na razne škotske spletne strani. Velika večina jih je namreč v angleščini, le malo jih ponuja isto verzijo strani tudi v galščini. Strani škotskega parlamenta so bile edine, pri katerih sem naletela na dvojnost – da iste informacije ponujajo v dveh jezikih. Strani škotske izvršne oblasti v galščini ponujajo le uvodni pozdrav. Presenetljivo pa so le v angleščini strani SNP – stranke, ki se je v vsej svoji zgodovini trudila poudarjati posebnost škotske identitete in njeno drugačnost od angleške.

---

⁶⁶ Na zahodnih otokih se dogaja tudi škotska telenovela v galščini, kar je poizkus širjenja galščine tudi v popularno kulturo.

8 – ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem se posvetila (oblikovanju in) ohranjanju škotske narodne identitete. Skušala sem pokazati, da je škotska identiteta nastala in se ohranila navkljub mnogim zunanjim pritiskom in kljub dejstvu, da se je razvijala precej drugače kot pri veliki večini drugih narodov.

Kot sem dejala v uvodu, je država (oz. njene oblike) mehanizem, ki omogoča nastanek naroda in narodne identitete. V nadaljevanju se je izkazalo, da se je na Škotskem država razvijala drugače kot pri večini drugih narodov, pa kljub temu omogočila, da se je škotska narodna identiteta ohranila. Videli smo, da je bila Škotska sprva samostojna država in je kot taka neodvisno nastopala tudi v mednarodni skupnosti (če jo takrat lahko že tako imenujemo). To je bilo ravno v obdobju, ko se je skupna identiteta prebivalcev Škotske šele oblikovala in skupna država je k temu pripomogla, saj so se morali prebivalci povezati in se upreti zunanjim pritiskom, če so hoteli obdržati enotno identiteto. Kasneje je Škotska svojo samostojnost sicer izgubila, ni pa izgubila narodne identitete. To se kaže v dejstvu, da so Škoti našli druge načine, kako izražati svojo identiteto in poskrbeti za škotske (ne le britanske) interese. Kot dokaz, da se je škotska identiteta ohranila, lahko razumemo tudi boj za in pred kratkim pridobljeno večjo mero samostojnosti Škotske znotraj Združenega kraljestva. Za področje državnosti torej lahko rečem, da se je tu škotska identiteta ohranila (kljub temu, da Škoti nimajo samostojne države) in s tem potrdim v začetku postavljeno hipotezo.

Tudi zgodovina, eden od elementov narodne identitete, potrjuje mojo hipotezo. Škotska zgodovina je najprej utrdila zavest o zgodovinski kontinuiteti naroda, skozi zgodovino se je Škotska identiteta razvila, danes pa se z njeno pomočjo (oz. z učenjem o škotski zgodovini) ta identiteta tudi ohranja. Prav na podlagi lastne zgodovine Škoti danes znajo ločiti npr. škotsko identiteto od britanske.

Svoj delež je k ohranjanju narodne identitete pristavila tudi skupna škotska kultura, ki se je vztrajno skušala otepati angleških vplivov in se razvijati ločeno od angleške in

britanske kulture. Prav kultura je škotski priskrbela državne simbole, folkloro in značilne noše, po katerih se Škoti ločijo od drugih narodov in s tem ohranjajo identiteto. Tudi na področju kulture lahko torej potrdim svojo hipotezo.

Vlogo presbiterijanske cerkve kot dejavnika ohranjanja narodne identitete je opaziti vse do sredine 19. stoletja. Vse do tedaj je namreč prežemala vsakdanje življenje Škotov, jim tako posredovala občutek skupinske pripadnosti in ohranjala narodno identiteto. Danes je to vlogo izgubila, saj je škotska družba (tako kot večina ostalih) postala precej sekularna.

Za jezik pa ne bi mogli reči, da je bil pomembna vez med pripadniki škotskega naroda. Angleščina in galščina sta bili v stalnem konfliktu, v katerem je prevladala angleščina in tudi postala uradni jezik na Škotskem. Vendar pa angleščina Škotom ne omogoča ločene identifikacije od npr. Angležev. Le na področju jezika Škoti torej niso ohranili neke ločene, drugačne jezikovne identitete in na tem področju hipoteze ne morem potrditi.

Če vseh omenjenih pet točk (oz. poglavij) povzamem, lahko ugotovim, da imajo Škoti skupno zgodovinsko zavest in kulturo; tudi religijo, čeprav le-ta izgublja svoj vpliv na družbo. Nimajo samostojne države, a imajo samoupravo. Nimajo pa svojega (enega) jezika. Vse to nam pove, da so se nekateri elementi oblikovanja narodne identitete na Škotskem razvijali drugače kot pri večini drugih narodov. Kljub temu in na podlagi vsega zapisanega v nalogi menim, da lahko potrdim zastavljeno hipotezo, da se je škotska narodna identiteta ohranila vse do danes. Nič tudi ne kaže na to, da bi v prihodnosti izginila.

Škoti so namreč ohranili svojo narodno identiteto skupaj z vsemi prednostmi večje skupnosti oz. države, v kateri so živeli. Tudi raziskave so pokazale, da škotska narodna identiteta ni v krizi. Prebivalci Škotske sebe vidijo najprej kot Škote, nato pa tudi kot Britance. Ni jim treba izbirati med tema dvema identitetama, lahko so istočasno Škoti in Britanci, pa tudi Evropejci. Naučili so se živeti z mislijo, da lahko ločena škotska identiteta obstane tudi v okviru večnarodne skupnosti in da dolgoletna zveza in enak jezik (tu imam v mislih Anglijo) še ne pomenita izgube lastne identitete.

9.2 – KLANI NA ŠKOTSKEM

Vir: Douglas, 1949: II

9.3 – ŠKOTSKI SIMBOLI

9.3.1 – ŠKOTSKA ZASTAVA

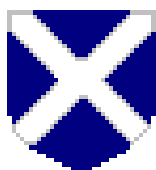
Vir: <http://www.patriotic-flags.com/uk.htm>

9.3.2 – KRALJEVSKA ZASTAVA Z LEVOM

Vir: <http://www.patriotic-flags.com/uk.htm>

9.3.3 – ŠKOTSKI GRB

Vir: <http://www.alba.org.uk/nextwe/index.html>

10 – VIRI IN LITERATURA

10.1 – SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

1. Anderson, Benedict (1998): Zamišljene skupnosti: o izvoru in širjenju nacionalizma. Ljubljana: SH – Zavod za založniško dejavnost.
2. Brown, P. Hume (19??)⁶⁷: A short history of Scotland. Edinburgh, London: Oliver and Boyd.
3. Bučar, Bojko (1993): Mednarodni regionalizem – mednarodno večstransko sodelovanje evropskih regij. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
4. Devine, Thomas Martin (1999): The Scottish Nation: 1700 – 2000. London: The Penguin Press.
5. (1995): Dictionary of British Kings and Queens. London: Brockhampton.
6. Douglas, Ronald Macdonald (1949): The Scots Book. London, Edinburgh: W. & R. Chambers.
7. Fowler, H.W. (ur), Fowler, F.G. (ur), Sykes, J.B. (ur) (1985): The Concise Oxford Dictionary of Current English (7th Edition). Oxford: Oxford University Press.
8. Hall Aitken Associates (1995): Scotland in the European Union. Edinburgh: The Representation of the European Commission in Scotland. V zbirki: 1995 Regional Brochures, No. 11.
9. Harvie, Christopher (1994): The Rise of Regional Europe. London, New York: Routledge.
10. Hobsbawm, Eric J. (1997): Nations and Nationalism since 1780: programme, myth, reality (2nd ed.). Cambridge, New York, Melbourne: Cambridge University Press.
11. Hobsbawm, Eric J. (ur.) in Ranger, Terence (ur.) (1998): The Invention of Tradition. Cambridge: Cambridge University Press.
12. Južnič, Stane (1981): Novejša zgodovina (izbrana poglavja). Ljubljana, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

---

⁶⁷ Točne letnice žal ni bilo mogoče najti, saj ni navedena niti v knjižnični bazi podatkov niti na samem originalnem viru. Glede na to, da je kot zadnji britanski kralj naveden Jurij V., lahko sklepam, da je bila knjiga izdana v času njegovega vladanja, to je med leti 1910 in 1936.

13. Južnič, Stane (1983): Lingvistična antropologija. Ljubljana, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.
14. Južnič, Stane (1993): Identiteta. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. Litvinoff, Miles (ur.), (1997): World Directory of Minorities (2nd Edition). London: Minority Rights Group International.
16. Orožen – Adamič, dr. Milan (1996): Veliki atlas sveta. Ljubljana: DZS.
17. Ross, David (1998): The Story of Mary, Queen of Scots. New Lanark: Waverly Books.
18. Ross, David (1998): The Story of Scotland's Flag and the Lion and Thistle. New Lanark: Waverly Books.
19. Stenovec, Tina (2000): Posebnosti članstva Velike Britanije v Evropski uniji. Ljubljana, diplomsko delo.
20. Theen, Rolf H. W. in Wilson, Frank L. (1996): Comparative Politics: an introduction to seven countries. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
21. Verbinc, France (1989): Slovar tujk (deveta izdaja). Ljubljana: Cankarjeva založba.
22. Žefran, Marjanca (1999): Separatistična gibanja in pravica do samoodločbe: primer Quebeca v Kanadi ter Severne Irske in Škotske v Veliki Britaniji. Ljubljana, diplomsko delo.

10.2 – ČLANKI IN PRISPEVKI

1. Bertolini, Franček (1995): »Dež, ovce, whisky: skrivnostna dežela«. V: *Sovenski Jezuiti*, št. 167, str. 119 – 123.
2. Fraser, William Hamish (1995): »Nacionalnost in identiteta na Škotskem«. V: *Zgodovinski časopis*, št. 1, str. 113- 120.
3. Gallagher, Tom, (1991): »Autonomy in Spain: Lessons for Britain?«. V: Crick, Bernard (ur.): National Identities: The Constitution of the United Kingdom. Oxford: The Political Quarterly Publishing Co. Ltd, str. 119 – 133.
4. Harrington, Aine (1999): »Survey confirms no Scots identity crisis«. <http://www.theherald.co.uk/news/archive/8-3-1999-0-26-18.html>.

5. Kearney, Hugh (1991): »Four Nations or one?«. V: Crick, Bernard (ur.): National Identities: The Constitution of the United Kingdom. Oxford: The Political Quarterly Publishing Co. Ltd, str. 1 – 6.
6. Marquand, David (1991): »Nations, Regions and Europe«. V: Crick, Bernard (ur.): National Identities: The Constitution of the United Kingdom. Oxford: The Political Quarterly Publishing Co. Ltd, str. 25 – 37.
7. McCreadie, Robert (1991): »Scottish Identity and the Constitution«. V: Crick, Bernard (ur.): National Identities: The Constitution of the United Kingdom. Oxford: The Political Quarterly Publishing Co. Ltd, str. 38 – 56.
8. McCrone, David (2002): »National Identity in Scotland (Briefing Paper)«. http://www.institute-of-governance.org/onlinepub/mccrone/bp_scottish_identity.html.
9. McCrone, David (2003): »Scottish Parliament: Key events«. http://www.institute-of-governance.org/onlinepub/mccrone/keyevents_0902.html.
10. Praprotnik, Tadej (1999): »Nacionalna identiteta ni zapisana v genih, ampak v diskurzu«. V: *Časopis za kritiko znanosti, letn. 27, št. 197, str. 151 – 174*.
11. Trevor – Roper, Hugh (1998): »The Invention of Tradition: The Highland Tradition of Scotland«. V: Hobsbawm, Eric (ur.) in Ranger, Terence (ur.) (1998): The Invention of Tradition. Cambridge, Cambridge University Press, str. 15 – 42.
12. Verdel, Helena (1994): »Knežji kamen na Škotskem: odprti zgodovinski računi med Angleži in Škoti«. V: *Koroški koledar, str. 102 – 104*.
13. Virant, Grega (1995): »Organizacija lokalne samouprave na Škotskem«. V: *Javna uprava, št. 2, str. 179 – 189*.
14. Wright, Jane (1998): »Devolution in Scotland: An Exercise in Internal Self-Determination«. V: *Regional Contact, no. 13, str. 243 – 252*.
15. Young, James D. (1991): »Nacionalno vprašanje, škotska zgodovina in socializem«. V: *Zgodovinski časopis, št. 3, str. 445 – 449*.

10.3 – SPLETNE STRANI

1. http://europa.eu.int/index_en.html
2. http://news.bbc.co.uk/vote2001/hi/english/scotland/newsid_1209000/1209664.stm
3. <http://www.abel.co.uk/~febl/devolution.html>

4. <http://www.alba.org.uk/home1.html>
5. <http://www.alba.org.uk/nextwe/index.html>
6. http://www.bbc.co.uk/history/scottishhistory/earlychurch/features_earlychurch_reformedorders2.shtml
7. <http://www.bbc.co.uk/politics97/devolution/scotland/>
8. http://www.cee.hw.ac.uk/british_isles/
9. <http://www.cpa.ed.ac.uk/news/research/04/item4.html>
10. <http://www.eurodesk.org>
11. <http://www.eurodesk.org/About/AbEnFset.htm>
12. <http://www.geo.ed.ac.uk/home/scotland/scotland.html>
13. <http://www.hmso.gov.uk/acts/acts1998/19980046.htm>
14. <http://www.hmso.gov.uk/acts/acts1998/80046--d.htm#44>
15. <http://www.institute-of-governance.org/onlinepub/bondrosie.html>
16. <http://www.patriotic-flags.com/uk.htm>
17. <http://www.rcss.ed.ac.uk/identity/Ethnicity.html>
18. <http://www.saor-alba.fsnet.co.uk/scottishidentity.htm#gaelic>
19. <http://www.saor-alba.fsnet.co.uk/scottishidentity.htm#scots>
20. <http://www.scotland.gov.uk/pages/default.aspx>
21. <http://www.scotland.gov.uk/Topics/?pageID=46>
22. <http://www.scotlandeuropa.com>
23. <http://www.scotlandeuropa.com/about1.htm>
24. <http://www.scottish.parliament.uk/>
25. http://www.scottish.parliament.uk/welcoming_you/faq.html#9
26. http://www.scottish.parliament.uk/whats_happening/research/pdf_res_papers/rp99-01.pdf
27. http://www.snp.org/index_hires.php?pageName=home_content.php